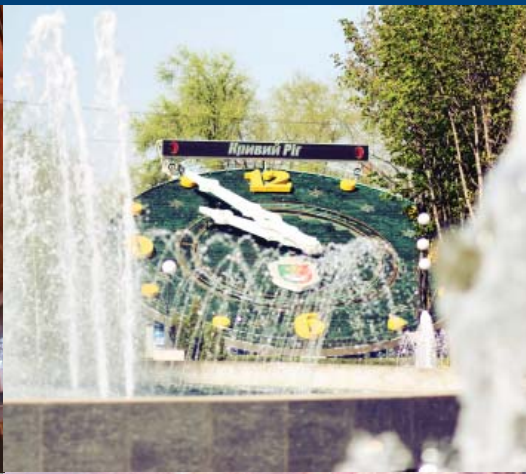

ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОГНОЗ

КРИВИЙ РІГ

Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого
планування розвитку областей і міст України
Проект міжнародної технічної допомоги

Економічний прогноз до 2017 року для Кривого Рогу.

Звіт підготовлено в межах Проекту міжнародної технічної допомоги «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП).

Авторський колектив: **Джозеф Хаймовіц** (радник з економічних питань, Проект РЕОП)
Олександр Жолудь (консультант з економічних питань, Проект РЕОП)
Максим Борода (консультант з аналізу даних та прогнозування, Проект РЕОП)
Сергій Романюк (директор, Інститут «Вища школа державного управління»,
Національна академія державного управління при Президентові України)
Ільдар Ғазізуллін (директор програми «Економічна політика та бізнес»,
Український інститут публічної політики)
Ігор Шевляков (директор програми «Політичний процес та належне врядування»,
Український інститут публічної політики)
Олена Гетало, Андрій Нагорний, Юлія Назарова, Тетяна Підпалько,
Людмила Прохорець, Олександр Світличний, Лариса Хмуренко, Ірина Червона
(члени міської робочої групи з питань реалізації Проекту РЕОП)

Редактори: **Наталія Ходько**
Ірина Вернослава
Світлана Лутчин

Дизайн і верстка: **Яна Копилова**

Команда Проекту РЕОП висловлює щире подяку Криворізькій міській раді за сприяння та участь у підготовці звіту.

Усі фотографії, використані при підготовці матеріалу, було надано Криворізькою міською радою.

Проект «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП, www.ebed.org.ua) впроваджується Конференційною радою Канади (www.conferenceboard.ca) за фінансової підтримки Уряду Канади.

Метою Проекту РЕОП є сприяння стійкому розвитку областей і міст України шляхом розбудови спроможності місцевої влади до планування соціально-економічного розвитку територій із використанням інструментів кількісного аналізу та прогнозування.

Зміст публікації є виключно думкою авторів та необов'язково виражає офіційну позицію Уряду Канади.

Building Capacity in Evidence-Based Economic Development in Ukrainian Oblasts and Municipalities Project (EBED Project, www.ebed.org.ua) is implemented by The Conference Board of Canada (www.conferenceboard.ca) and undertaken with the financial support of the Government of Canada.

The EBED Project aims to facilitate sustainable economic development of Ukrainian oblasts and municipalities through building capacity of local authorities in social and economic development planning of the territories using quantitative analysis and forecasting tools.

The views and opinions expressed herein are the responsibility of the authors and do not necessarily state or reflect those of the Government of Canada.

Canada

**Government
of Canada**

**Gouvernement
du Canada**

ЗМІСТ

Резюме	4
Структура економіки	6
Зайнятість та випуск за видами економічної діяльності	6
Розподіл зайнятості за розміром підприємств, установ та організацій	8
Основні види економічної діяльності та підприємства Кривого Рогу	10
Прогноз зовнішньоекономічного середовища	11
Світовий економічний прогноз	11
Економічний прогноз для США	12
Економічний прогноз для Єврозони та Росії	12
Економічний прогноз для України	13
Демографічний прогноз	15
Прогноз реального випуску	16
Переробна промисловість	16
Добувна промисловість	17
Транспорт та зв'язок	18
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	19
Комунальні послуги	20
Економіка загалом	21
Прогноз зайнятості та сукупного фонду оплати праці	22
Переробна промисловість	22
Добувна промисловість	23
Освіта	24
Охорона здоров'я	25
Транспорт та зв'язок	26
Загальна чисельність штатних працівників	27
Сукупний фонд оплати праці	28
Рекомендації щодо підтримки економічного розвитку Кривого Рогу	29

РЕЗЮМЕ

У звіті подано економічний прогноз для Кривого Рогу до 2017 р., а також проаналізовано структуру економіки міста та чинники, що впливають на динаміку певних видів економічної діяльності. Звіт містить аналіз очікуваних змін зовнішньоекономічного середовища і прогноз для різних видів економічної діяльності міста, а також прогноз зайнятості та сукупного фонду оплати праці.

Чинники, що впливають на прогноз. На економічний прогноз для будь-якого міста впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. До зовнішніх чинників належать: загальний стан світової економіки, економічний прогноз для інших країн, які є основними торговельними партнерами України, економічний прогноз для окремих важливих секторів¹. До внутрішніх чинників належать демографічні тенденції в області та доходи населення. Тому, щоб розробити економічний прогноз для Кривого Рогу, треба взяти до уваги зовнішньоекономічне середовище, в якому знаходиться місто.

Зовнішні чинники. Упродовж останніх кількох років світова економіка демонструє помірне зростання, яке стримували кілька чинників, зокрема: тривала криза суверенного боргу та запровадження бюджетних обмежень у Європі; стагнація ринку житла у США та бюджетні обмеження, спрямовані на контроль за дефіцитом країни; уповільнення темпів зростання економіки Китаю через політику уряду, мета якої — «охолодити» певні сектори економіки.

У майбутньому багато з цих чинників і далі стримуватимуть зростання світової економіки. Хоча в економіці США очікується поліпшення завдяки відновленню ринку житла, перспективам зростання Європи все ще загрожуватимуть високий рівень безробіття та торговий тягар, тоді як розвиток економіки Китаю стримуватиме зменшення інвесторами своїх витрат.

Хоча зростання світової економіки є важливим для економічних перспектив Кривого Рогу, збільшення реального ВВП України також є вагомим зовнішнім чинником економічної активності в місті. У 2012 р. зростання економіки України уповільнилося через зменшення зовнішнього попиту (особливо в Європі), яке негативно вплинуло на переробну промисловість. Крім того, відбувся спад у секторі будівництва після завершення робіт, пов'язаних із проведенням Євро-2012, а уряд провадив відносно жорстку монетарну політику, спрямовану на підтримку валютного курсу, що обмежила зростання кредитування². Внаслідок впливу цих негативних чинників в економіці України настала м'яка рецесія на початку другого півріччя 2012 р. Ці чинники стримуватимуть зростання економіки України й у 2013 р., а Міжнародний валютний фонд (МВФ) прогнозує відсутність зростання реального ВВП у 2013 р. Після 2013 р. МВФ передбачає відновлення зростання ВВП України на рівні 2,8% в 2014 р. із подальшою стабілізацією на рівні близько 3,5% від 2015 до 2017 рр.

Демографічна ситуація. У середньостроковій перспективі (2013–2017 рр.) очікується, що чисельність населення Кривого Рогу зменшуватиметься, як і упродовж останніх років. Це зумовлено двома чинниками. По-перше, смертність і надалі перевищуватиме народжуваність. Попри очікуване зростання середньої тривалості життя та сумарного коефіцієнта народжуваності (СКН)³, чисельність жінок дітородного віку зменшилася через низький

¹ У звіті термін «сектор» вживається у значенні «вид економічної діяльності».

² International Monetary Fund, Ukraine: Staff Report for the 2012 Article IV Consultation (Washington D.C.: IMF, 2012), p. 5.

³ Середня кількість дітей, народжених середньостатистичною жінкою упродовж життя.

СКН у 1990-х та на початку 2000-х рр. Тому прогнозується зменшення народжуваності. По-друге, упродовж останніх років міграційний баланс стримував зростання чисельності населення Кривого Рогу, але в майбутньому очікується протилежна тенденція. Від 2002 до 2006 рр. сальдо міграції в місті було додатним і в середньому становило 1 700 осіб на рік. Спад світової економіки, який почався в 2007 р., суттєво вплинув на міграційний баланс в місті: сальдо міграції стало від'ємним, а кількість тих, які виїхали з міста, перевищила кількість тих, які приїхали до Кривого Рогу, у середньому на 840 осіб від 2007 до 2012 рр. У майбутньому очікується стабілізація сальдо міграції на рівні 600 осіб на рік, починаючи з 2017 р. Загальна чисельність населення зменшилася з понад 689,1 тис. осіб у 2007 р. до менше ніж 661,0 тис.⁴ осіб у 2012 р. Прогнозується, що чисельність населення і надалі зменшуватиметься близько до 630,0 тис. осіб у 2017 р.

Дві підскладові чисельності населення відіграють важливу роль в економічному та бюджетному прогнозах. Передбачається, що внаслідок зростання народжуваності від 2000 до 2008 рр. кількість осіб віком від 5 до 18 років, які є основними споживачами освітніх послуг, збільшиться близько з 83,2 тис. осіб у 2012 р. до понад 86,3 тис. осіб у 2017 р. Збільшення чисельності цієї групи населення є визначальним чинником зростання попиту на послуги освіти. Аналогічний прогноз і для сегменту населення, до якого входять особи віком до 10 років і понад 60 років. Прогнозується, що їхня чисельність збільшиться з менше ніж 210,0 тис. осіб у 2012 р. до понад 217,0 тис. осіб у 2017 р., тобто на 3,2%. Чисельність цієї групи населення зростатиме переважно внаслідок старіння населення. Суттєве зростання чисельності дуже молодих та літніх людей стане тягарем для бюджету охорони здоров'я та негативно позначиться на бюджетних перспективах міста.

Динаміка реального випуску за видами економічної діяльності. Очікується, що від 2014 до 2017 рр. середньорічне зростання реального випуску міста становитиме 5%. Ця перспектива зростання переважно залежатиме від зростання в найбільших секторах міста. До п'яти найбільших секторів Кривого Рогу, відповідно до їхніх часток у реальному випуску, належать: переробна промисловість, добувна промисловість, діяльність транспорту та зв'язку, сектор операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям, сектор комунальних послуг⁵. Від 2007 до 2011 рр. частка цих п'яти секторів становила майже 90% реального випуску Кривого Рогу.

Враховуючи економічну рецесію в Україні, що розпочалася в 2012 р., та тривале уповільнення темпів зростання світової економіки, в переробній промисловості Кривого Рогу не очікується зростання реального випуску в 2013 р. Відновлення в цьому секторі прогнозується в 2014 р., коли економіка України вийде зі стану рецесії, а стан світової економіки покращиться. Тоді зростання випуску в переробній промисловості Кривого Рогу становитиме 7,5%. Прогнозується, що від 2015 до 2017 рр. середнє зростання реального випуску в згаданому секторі трохи перевищить 5,6%. Цей прогноз є дещо кращим за прогноз зростання економіки України загалом та виробництва сталі в Україні.

Рецесія в економіці України та уповільнення темпів зростання світової економіки також негативно вплинули на сектор добувної промисловості. Очікується, що в 2013 р. темп зростання в цьому секторі майже не зміниться, і лише в 2014 р., коли відновиться економіка України і пришвидшиться зростання світової економіки, попит на продукцію добувної промисловості Кривого Рогу збільшуватиметься, а зростання випуску в цьому секторі становитиме 9%. Упродовж трьох років прогнозного періоду, 2015–2017 рр., передбачається середнє зростання в секторі на рівні близько 7,1%, що перевищує темпи зростання ВВП України та темп зростання випуску сталі в Україні.

У 2013 р. у секторі транспорту та зв'язку Кривого Рогу очікується другий рік поспіль уповільнення темпів зростання внаслідок м'якої рецесії в економіці України, яка почалася в 2012 р. Однак у 2014 р. прогнозується стрімке зростання в цьому секторі на рівні 11%, а від 2015 до 2017 рр. цей показник у середньому становитиме 5,6%. Це трохи менше за прогнозоване зростання в секторах, що виробляють товари.

Від 2012 до 2017 рр. прогнозується, що середнє зростання реального випуску в секторі операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям в Кривому Розі буде на рівні 3,8%, що набагато менше за показник від 2003 до 2008 рр. Це відображає значне гальмування зростання в секторах, що виробляють товари, секторах державних послуг⁶ та комунальних послуг, яке відбулося частково внаслідок рецесії в 2012–2013 рр. Відносно високі відсоткові ставки упродовж прогнозного періоду також гальмуватимуть зростання в згаданому секторі, зменшуючи кількість нових іпотечних кредитів.

⁴ Згідно з демографічним прогнозом до 2030 р., розробленим Проектом РЕОП для Кривого Рогу.

⁵ Офіційна назва цього виду економічної діяльності — «Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води». Далі в тексті — сектор комунальних послуг.

⁶ До секторів державних послуг входять ВЕД «Державне управління», «Освіта» та «Охорона здоров'я і надання соціальної допомоги», оскільки основну частку випуску в цих секторах забезпечують державні заклади та установи.

Упродовж прогнозного періоду, починаючи з 2014 р., зростання випуску в секторі комунальних послуг у Кривому Розі поступово відновлюватиметься після нинішньої рецесії, коли почнеться зростання в економіці міста загалом. Прогнозується, що від 2014 до 2017 рр. зростання в цьому секторі в середньому становитиме 2,4%, а це більше, ніж було в докризовий період від 2003 до 2008 рр.

Зайнятість. Упродовж історичного періоду чисельність штатних працівників у Кривому Розі дуже коливалася. Від 2002 до 2006 рр. кількість штатних працівників збільшилася з 239,6 тис. осіб до 243,9 тис. осіб. Після цього чисельність суттєво зменшилася до 208,3 тис. осіб у 2011 р. Упродовж історичного періоду кількість робочих місць найбільше зменшилася в двох основних секторах — переробній та добувній промисловості. Кількість робочих місць у переробній промисловості зменшилася на 21,0 тис., а в добувній промисловості — на 14,0 тис. Очікується, що в майбутньому чисельність штатних працівників у місті й надалі зменшуватиметься, але повільнішими темпами, ніж це спостерігалось від 2008 до 2011 рр.

Сукупний фонд оплати праці. Загалом сукупний фонд оплати праці зростав упродовж історичного періоду, і прогнозується, що збільшуватиметься упродовж прогнозного періоду. Винятком був період одразу після рецесії в 2008 р., коли сукупний фонд оплати праці міста дещо зменшився. Упродовж усього історичного періоду від 2003 до 2011 рр. сукупний номінальний фонд оплати праці в Кривому Розі в середньому збільшувався на 20% щороку. Очікується, що від 2012 до 2017 рр. сукупний фонд оплати праці в місті щороку в середньому зростатиме на 11,7%, що відображає повільніші темпи прогнозованої інфляції. Прогнозується, що сукупний фонд оплати праці в Кривому Розі збільшуватиметься, незважаючи на зменшення зайнятості, оскільки передбачається, що рівень заробітних плат зростатиме і надалі.

СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ

Зайнятість та випуск за видами економічної діяльності

На рівні міста аналізувати структуру економіки можна на основі даних щодо зайнятості. Нижче в Таблиці 1 наведено середній за п'ять років рівень зайнятості за видами економічної діяльності⁷ від 2007 до 2011 рр. Середній показник за п'ять років було обрано, щоб пом'якшити вплив економічних циклів.

ТАБЛИЦЯ 1. КІЛЬКІСТЬ ШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КРИВОМУ РОЗІ З РОЗПОДІЛОМ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СЕРЕДНІЙ ПОКАЗНИК ЗА 2007–2011 РОКИ⁸

Вид економічної діяльності	Кількість працівників, осіб	Частка, %
Усього	219 983	100,0
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	220	0,1
Добувна промисловість	50 981	23,2
Переробна промисловість	58 297	26,5
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	9 293	4,2
Будівництво	10 677	4,9
Торівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	8 897	4,0
Діяльність готелів та ресторанів	1 156	0,5
Діяльність транспорту та зв'язку	15 124	6,9
Фінансова діяльність	2 994	1,4
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	11 955	5,4
Державне управління	5 104	2,3
Освіта	25 127	11,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	16 425	7,5
Інші види економічної діяльності	3 733	1,7

Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

⁷ У 2010 р. Державна служба статистики припинила збір даних щодо зайнятості з розподілом за секторами на рівні міста. Дані за 2010 р. та 2011 р. є оцінними і розраховані на основі даних, що стосуються області.

⁸ Через те, що показник є середнім за п'ять років, округлення призводить до того, що значення категорії «Усього» може незначно відхилитися від суми значень за видами економічної діяльності.

Згідно з даними, зайнятість у Кривому Розі значною мірою сконцентрована в секторах, що виробляють товари, — добувній і переробній промисловості. Частка сектору переробної промисловості становила понад 26% середнього показника зайнятості за п'ять років, а частка сектору добувної промисловості — понад 23%. Як і в більшості міст, частка сектору сільського господарства, мисливства та лісового господарства — відносно мала в структурі економіки. Третє і четверте місця за часткою в зайнятості посідають сектори освіти та охорони здоров'я — 11,4% і 7,5% середнього показника за п'ять років відповідно. Нерідко частка цих секторів у зайнятості — відносно велика. П'ятий сектор за часткою зайнятості в місті — транспорт та зв'язок (6,9% середнього показника зайнятості за п'ять років). Відносно велика частка сектору транспорту та зв'язку в зайнятості зумовлена розвинутою добувною промисловістю міста, завдяки якій в Кривому Розі здійснюється найбільше вантажних перевезень у Дніпропетровській області.

У Таблиці 2 наведено дані щодо середніх показників зайнятості за п'ять років (2007–2011 рр.) у різних галузях переробної промисловості.

ТАБЛИЦЯ 2. КІЛЬКІСТЬ ШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КРИВОМУ РОЗІ З РОЗПОДІЛОМ ЗА ГАЛУЗЯМИ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ, СЕРЕДНІЙ ПОКАЗНИК ЗА 2007–2011 РОКИ⁹

Галузь переробної промисловості	Кількість працівників, осіб	Частка, %
Усього	58 298	100,0
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	2 600	4,5
Текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	893	1,5
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	126	0,2
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	69	0,1
Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	268	0,5
Хімічне виробництво	491	0,8
Виробництво гумових та пластмасових виробів	227	0,4
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	1 258	2,2
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	42 341	72,6
Виробництво машин та устаткування	7 025	12,0
Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	0	0,0
Виробництво транспортних засобів та устаткування	976	1,7
Інші галузі переробної промисловості	2 024	3,5

Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

У секторі переробної промисловості Кривого Рогу переважає металургійна галузь. Частка цієї галузі становила близько 73% середнього показника зайнятості за п'ять років у переробній промисловості. Таким чином, зайнятість значною мірою сконцентрована в металургії, внаслідок чого на зайнятість у переробній промисловості дуже впливають зовнішні економічні умови. Другою найбільшою галуззю переробної промисловості міста є виробництво машин і обладнання, частка якої становила 12,0% середнього показника зайнятості в переробній промисловості за п'ять років. Ця галузь значною мірою постачає машини й обладнання для добувної промисловості та металургії, тому є чутливою до зовнішніх економічних умов. Третє місце в переробній промисловості посідає харчова промисловість, частка якої становила 4,5% середнього показника зайнятості в переробній промисловості за п'ять років. Частка цієї галузі в зайнятості в переробній промисловості Кривого Рогу набагато менша, ніж у більш диверсифікованих містах. Загалом фонд оплати праці залежить від зайнятості в металургійній промисловості, яка, своєю чергою, залежна від зовнішньоекономічних умов, що було очевидним під час недавнього спаду виробництва в переробній промисловості внаслідок економічної рецесії в Західній Європі.

Доцільно проаналізувати структуру економіки Кривого Рогу, використовуючи частку кожного сектору в сукупному обсязі реального (з урахуванням інфляції) випуску. Нижче в Таблиці 3 подано середній за п'ять років рівень реального обсягу виробництва з розподілом за секторами від 2007 до 2011 рр. Різниця між частками випуску та частками зайнятості відображає відмінності в продуктивності праці.

⁹ Через те, що показник є середнім за п'ять років, округлення призводить до того, що значення категорії «Усього» може незначно відхилятися від суми значень за галузями.

ТАБЛИЦЯ 3. РЕАЛЬНИЙ ВИПУСК КРИВОГО РОГУ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СЕРЕДНІЙ ПОКАЗНИК ЗА 2007–2011 РОКИ

Вид економічної діяльності	Реальний випуск, млн грн за цінами 2001 року ¹⁰	Частка, %
Усього	24 435	100,0
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	28	0,2
Добувна промисловість	3 963	24,7
Переробна промисловість	8 265	51,4
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	494	3,1
Будівництво	487	3,0
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	280	1,7
Діяльність готелів та ресторанів	101	0,6
Діяльність транспорту та зв'язку	974	6,1
Фінансова діяльність	200	1,2
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	669	4,2
Державне управління	92	0,6
Освіта	230	1,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	176	1,1
Інші види економічної діяльності	115	0,7

Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

Через високу продуктивність у переробній промисловості її частка в сукупному випуску становить 51,4%, що майже вдвічі перевищує частку в зайнятості. Наступне місце за обсягом випуску посідає сектор добувної промисловості, частка якого в загальному випуску становить 24,7%, що трохи перевищує його частку в зайнятості. За обсягом випуску сектор транспорту та зв'язку посідає третє місце, а його частка в сукупному реальному випуску від 2007 до 2011 рр. становила 6,1%. Частка цього сектору у випуску була трохи меншою за його частку в зайнятості. Наступними є сектор операцій із нерухомими майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям і сектор комунальних послуг, частки яких у випуску є меншими за частки в зайнятості. Через труднощі, пов'язані з вимірюванням продуктивності в секторах державних послуг, частки випуску секторів державного управління, освіти та охорони здоров'я є набагато меншими за їхні частки зайнятості.

Розподіл зайнятості за розміром підприємств, установ та організацій

Структура економіки міста відчутно впливає на розподіл зайнятості за розміром підприємств, установ та організацій. Розподіл чисельності штатних працівників у Кривому Розі за розміром підприємств, установ та організацій у 2009 р. показано на Діаграмі 1¹¹.

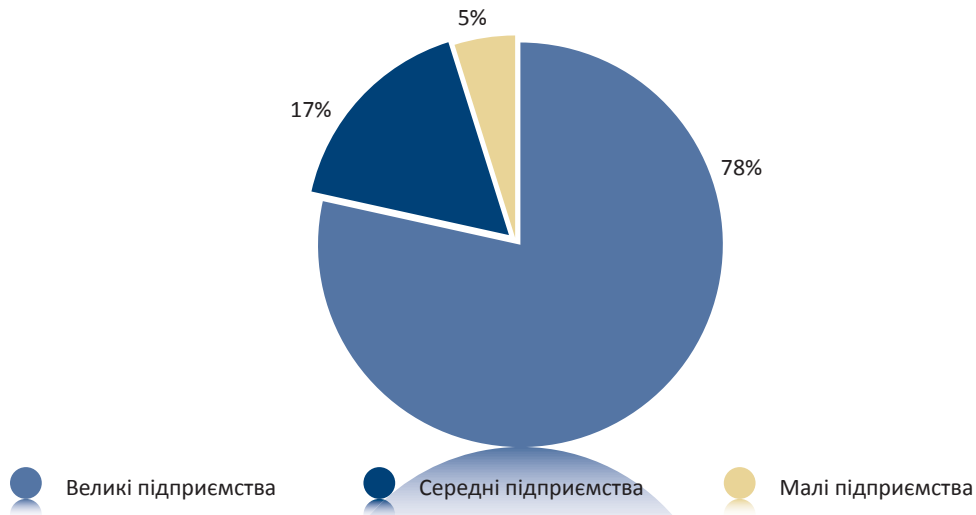

¹⁰ Через те, що показник є середнім за п'ять років, округлення призводить до того, що значення категорії «Усього» може незначно відхилятися від суми значень за видами економічної діяльності.

¹¹ Малі підприємства, установи та організації (11–50 працівників); середні (51–250 працівників); великі (251 і більше працівників). 2009 — останній рік, за який є дані.

На діаграмі видно, що найбільша кількість штатних працівників у Кривому Розі працює на великих підприємствах. У 2009 р. їхня частка становила понад три чверті сукупної чисельності штатних працівників у місті. На середніх підприємствах працює близько однієї п'ятої штатних працівників, а на малих — лише 5% зайнятих у Кривому Розі. Велику частку чисельності працівників, зайнятих на великих підприємствах, певною мірою можна пояснити переважанням добувної промисловості, а також металургії й металообробної промисловості, де найефективнішими є підприємства з великими масштабами виробництва.

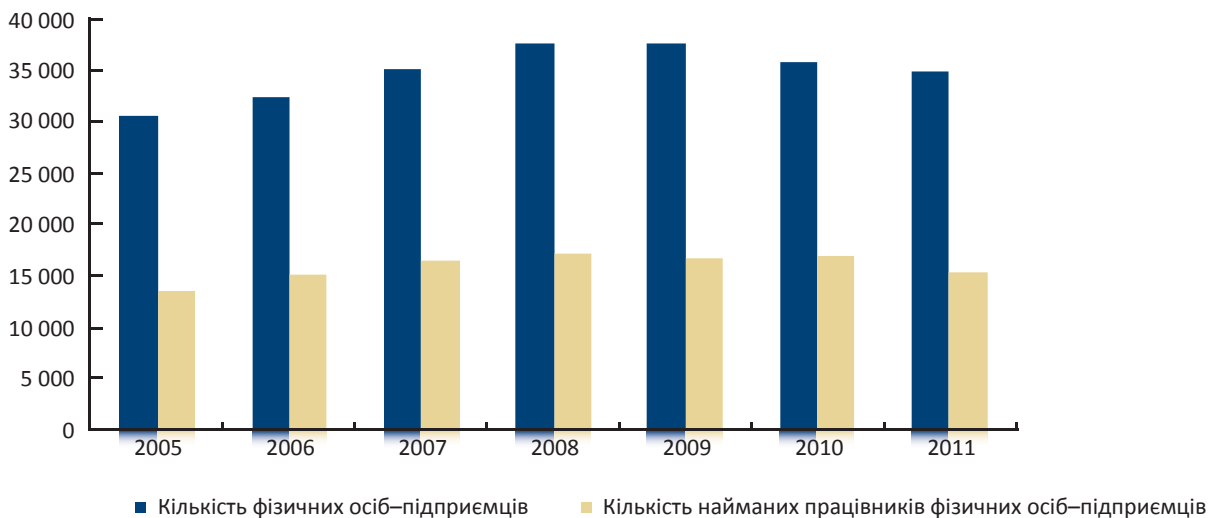
ДІАГРАМА 1. РОЗПОДІЛ ЧИСЕЛЬНОСТІ ШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КРИВОМУ РОЗІ ЗА РОЗМІРОМ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ, 2009 РІК, %

Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

Крім штатних працівників, є інша важлива категорія зайнятих — це фізичні особи-підприємці та їхні наймані працівники. Кількість фізичних осіб-підприємців стабільно зростала від 2005 до 2008 рр., а в наступних роках зменшилася (див. Діаграму 2). Зростання чисельності фізичних осіб-підприємців значною мірою можна пояснити більш сприятливим режимом їхнього оподаткування, порівняно зі штатними працівниками. Від 2005 до 2008 рр. кількість працівників, найнятих приватними підприємцями, зростала, а потім дещо зменшилася.

ДІАГРАМА 2. КІЛЬКІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ТА ЇХНІХ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КРИВОМУ РОЗІ, 2005–2011 РОКИ, ОСІБ

Джерела: Південна, Північна та Центральна міські державні податкові інспекції м. Кривий Ріг.

Основні види економічної діяльності та підприємства Кривого Рогу

Переробна та добувна промисловість

Як було зазначено вище, переробна та добувна промисловість — два найбільші сектори Кривого Рогу. Частка решти секторів становить близько 50% зайнятості та менше ніж 25% реального випуску.

Основною продукцією добувної промисловості Кривого Рогу є залізна руда, яку добувають кар'єрним або шахтним способами. Більшість покладів руди, що добувається в Кривому Розі, — із невеликим вмістом заліза (30–35%). Цю залізну руду не можна використовувати в домнах без попереднього збагачення. У домнах використовують кінцевий продукт процесу концентрації — агломерат або котуни. Кар'єрний спосіб видобування є найбільш поширеним. Однак у багатьох добувних компаніях застосовують шахтний спосіб видобування, отримуючи відносно багату залізну руду з вмістом заліза понад 50%, яка не потребує концентрації.

Найбільшою галуззю переробної промисловості Кривого Рогу є металургія, а найбільшим сегментом цієї галузі — виплавлення заліза. ВАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» — найбільше в Україні металургійне підприємство повного циклу та основний виробник заліза в місті, до якого входять завод із виробництва коксу та побічних продуктів, комплекс із видобування та збагачення руди і металургійний комплекс (входять агломераційний, доменний, сталеплавильний та сталепрокатний заводи).

НАЙБІЛЬШІ ПІДПРИЄМСТВА КРИВОГО РОГУ (ЗА РІВНЕМ ДОХОДУ ТА КІЛЬКІСТЮ ПРАЦІВНИКІВ) ТА ОСНОВНІ ВИДИ ЇХНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:

Підприємство	Основні види економічної діяльності
ВАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	Видобування залізної руди; виробництво бабкового чавуну; виробництво сталі; виробництво коксу
ПАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат»	Видобування залізної руди; оптова торгівля; перевезення вантажів
ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат»	Видобування залізної руди
ВАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»	Видобування залізної руди; будівництво; медичне обслуговування
ПАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат»	Видобування залізної руди; гуртова торгівля іншою продукцією; будівництво
ВАТ «Суха Балка»	Видобування залізної руди; будівництво; сталеві конструкції

Джерело: Проект РЕОП.

Транспорт та зв'язок

У Кривому Розі побудовано потужну транспортну інфраструктуру з надання послуг із вантажних та пасажирських перевезень. До системи громадського транспорту міста входять автомобільний та електротранспорт. Щодня близько 1 350 автобусів обслуговують близько 200 тис. пасажирів на 101 маршруті. Крім автобусів, також пасажирів перевозять тролейбуси, трамваї та швидкісні трамваї. На території міста прокладено 21 тролейбусний маршрут із 70 тролейбусами, 14 трамвайних ліній із 50 вагонами, лінію швидкісного трамвая завдовжки 17,7 км із 11 станціями¹². У Кривому Розі також діє міжнародний аеропорт.

Завдяки зростанню в потужному секторі добувної промисловості Кривий Ріг став містом-лідером за обсягом вантажних перевезень у Дніпропетровській області. Частка вантажних перевезень у місті становить 84% усіх вантажних перевезень в області, а частка автомобільних вантажних перевезень у Кривому Розі — 37% автомобільних вантажних перевезень в області. Оскільки добувна промисловість — добре розвинена, перевезення залізної руди є основним видом транспортної діяльності.

Освіта

У Кривому Розі діють 150 дитячий садок та 149 середніх шкіл, серед яких 25 ліцеїв, гімназій та спеціалізованих шкіл. Також є 15 професійно-технічних училищ, 15 вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації та 13 закладів III–IV рівнів акредитації, серед яких 12 освітніх центрів, факультетів та філій вищих навчальних закладів України.

¹² До лінії швидкісного трамвая входять чотири станції на підземній ділянці завдовжки 6,8 км.

ПРОГНОЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

На економічний прогноз для будь-якого міста впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. До зовнішніх чинників належать: загальний стан світової економіки, економічний прогноз для інших країн, які є основними торговельними партнерами України, економічний прогноз для певних важливих галузей. До внутрішніх чинників належать демографічні тенденції в місті та доходи населення. Тому, щоб розробити економічний прогноз для Кривого Рогу, треба взяти до уваги зовнішньоекономічне середовище, в якому знаходиться місто.

Світовий економічний прогноз

Упродовж останніх кількох років світова економіка демонструє досить помірне зростання. Зростання світової економіки стримувалося кількома чинниками. Серед них:

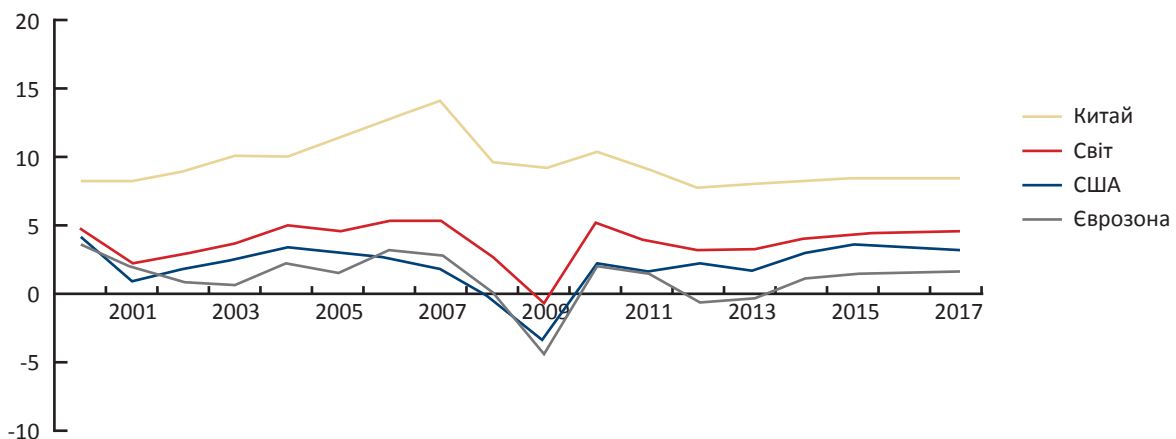
1. Тривала криза суверенного боргу та рух у напрямку бюджетних обмежень у Європі.
2. Зростанню економіки США перешкоджала стагнація ринку житла та бюджетні обмеження, спрямовані на контроль за дефіцитом країни.
3. Розвиток економіки Китаю уповільнився через політику уряду, мета якої — «охолодити» певні сектори економіки.

У майбутньому багато з цих чинників і далі гальмуватимуть зростання світової економіки. Хоча в економіці США очікується поліпшення завдяки відновленню ринку житла, перспективам зростання Європи все ще загрожуватимуть високий рівень безробіття та борговий тягар, тоді як розвиток економіки Китаю стримуватиме зменшення інвесторами своїх витрат.

На Діаграмі 3 наведено історичні дані щодо зростання реального ВВП та прогнози Міжнародного валютного фонду (МВФ) щодо зростання від 2013 до 2017 рр. реального ВВП Єврозони, Сполучених Штатів Америки, Китаю та у світі. На діаграмі відображено стан рецесії у світовій економіці в 2009 р. Якщо розвинені економіки країн Єврозони та Сполучених Штатів Америки «переживали» справжню рецесію з від'ємними показниками зростання економіки, то в економіці Китаю відбувалася рецесія зростання, коли темп зростання реального ВВП стрімко уповільнився, але залишився додатним. У 2012 р. економіка Єврозони знову увійшла в рецесію, тоді як темпи зростання економік США, Китаю та у світі залишилися меншими за найвищі показники до рецесії.

Прогнозується, що, незважаючи на очікуване поступове пришвидшення темпів зростання, вони не досягнуть найвищих показників, які були до рецесії. Найбільшою є різниця в Китаї, де від 2013 до 2017 рр. очікується середній темп зростання на рівні 8,4%, що набагато нижчий за середній показник у 2000–2008 рр., який становив 10,7%. Це уповільнення зростання, ймовірно, відчутно вплине на рівень попиту на основні види сировини та метали. Детальніше про прогноз для США, Європи та України йдеться нижче.

ДІАГРАМА 3. ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВВП ЄВРОЗОНИ, США, КИТАЮ ТА У СВІТІ, 2000–2017 РОКИ, % ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ

Джерело: Міжнародний валютний фонд.

Економічний прогноз для США

Після закінчення рецесії в середині 2009 року реальний ВВП США зростав близько на 2% щороку, а зайнятість — близько на 2 млн нових робочих місць на рік. Невтішним є те, що економіка зростатиме майже такими самими повільними темпами, і в 2013 р. буде створено майже стільки ж нових робочих місць. Проте зростання пришвидшиться у другій половині 2013 року, і очікується суттєве збільшення ВВП на 2,8% в 2014 р. (див. Діаграму 3).

Після рецесії складові зростання суттєво змінилися. Відновлення економіки забезпечував великий обсяг бюджетних стимулів, запроваджених адміністраціями Президентів Буша та Обами. Ці стимули передбачали зменшення податків та збільшення державних витрат, що додало близько трьох відсоткових пунктів до економічного зростання, яке розпочалося в 2009 р. Після того економічний ефект від цих стимулів послабився, а внаслідок реалізації бюджетної політики фактично відбулося уповільнення зростання в 2013 р. Підвищення податків та суттєве урізання державних витрат зменшать реальний ВВП у 2013 р. на 1,5 відсоткового пункту — найбільше зменшення з часів завершення Другої світової війни.

Сповільнення економічного зростання через підвищення податків та зменшення витрат вже не матимуть такого ефекту в другому півріччі 2013 р. Це є визначальним чинником, який дає підстави вважати, що буде зафіксоване збільшення економічної активності в другому півріччі 2013 р., ця тенденція утримуватиметься і в наступному році. Крім того, активність у приватному секторі посилюється, що частково компенсує гальмування економіки внаслідок підвищення податків та зменшення державних видатків. Стрімке відновлення активності на ринку житла в 2013 р. сприятиме зростанню в приватному секторі на 3% чи навіть більше, а створення робочих місць має й надалі набирати обертів. У багатьох регіонах країни ціни на житло почали знову зростати, що свідчило про добробут домогосподарств та зміцнення впевненості в майбутньому. Хоча домогосподарства відчули вплив підвищення податків на початку 2013 року, вони і надалі купували нові автомобілі, інші побутові товари й користувалися послугами та витрачали свої заощадження. Прогнозується, що збільшення витрат домогосподарств та пом'якшення бюджетних обмежень дадуть можливість економіці США досягти зростання реального ВВП на рівні близько 3,5% від 2015 до 2017 рр.

Економічний прогноз для Єврозони та Росії

Розвиток економіки Єврозони гальмується через рецесію, і прогнозується, що реальний ВВП зменшиться на 0,3% в 2013 р. (див. Діаграму 3). Перспективи, що стосуються наступного року, — дещо оптимістичніші, оскільки очікується, що зростання наблизиться до 1%. Прогнозується, що високий рівень безробіття та продовження дії програм економії обмежуватимуть зростання економіки країн Єврозони на рівні близько 1,5% від 2015 до 2017 рр.

Німеччина не може уникнути економічних труднощів, з якими зіткнулися багато її торговельних партнерів, оскільки очікується, що у 2013 р. потужна економіка країни зросте лише на 0,6%, а у 2014 р. — на 1,6%. Основними експортними ринками Німеччини є Франція, Нідерланди та Великобританія. Економіки цих трьох країн перебувають або в стані рецесії, або на її межі. Китай також став одним із основних експортних ринків Німеччини, й уповільнення його зростання упродовж останніх років послабило попит на німецьку продукцію. «Слабке» євро має сприяти зміцненню німецького експорту, але це станеться лише тоді, коли почнеться поживлення на експортних ринках Німеччини.

Економіка **Франції** — в складній ситуації, прогнозується, що у 2013 р. зростання її реального ВВП зменшиться на 0,2%. Видатки споживачів зменшуються через високий рівень безробіття у поєднанні з заходами економії та низьким рівнем довіри. Внаслідок рецесії зменшилися державні доходи, через що уряд навряд чи втримає дефіцит бюджету в межах 3% ВВП. На відміну від економіки Франції, економіка **Великобританії** зростає, хоча це зростання становить менше ніж 1%. Перевагою становища Великобританії, порівняно з більшістю країн європейського континенту, є набагато нижчий рівень безробіття. Це певним чином «підтримує» споживчі витрати, на відміну від ситуації в таких країнах, як Франція та Іспанія, де витрати споживачів зменшуються. Нижчий рівень безробіття у Великобританії зумовлений більшою гнучкістю ринку праці, порівняно з іншими країнами ЄС.

ВВП **Італії** у 2013 р. знизиться на 1,4%, а у 2014 р. очікується незначне зростання на рівні 0,4%. Рівень безробіття серед молоді нині наближається до 40%, а загальне безробіття становить 11,5%. ВВП **Іспанії** у 2013 р. також зменшиться на 1,6% після зменшення на 1,4% у 2012 р. Заходи жорсткої економії призвели до того, що рівень безробіття перевищив 25%, і прогнозується, що у 2013 р. витрати домогосподарств зменшаться на 3%, а інвестиції — на 7,3%.

Незважаючи на невтішний прогноз для країн Єврозони, є деякі ознаки того, що структурні зміни почали позитивно впливати на витрати на оплату праці, які зменшилися в Ірландії, Португалії, Іспанії та Греції. Контроль за витратами

на оплату праці дав можливість підтримати експорт Греції, як і зусилля, спрямовані на зменшення кількості днів затримки товарів у портах перед експортуванням на зовнішні ринки. Нещодавно було зменшено період реєстрації кораблів, що перевозять грецькі експортні товари, з місяців до тижнів.

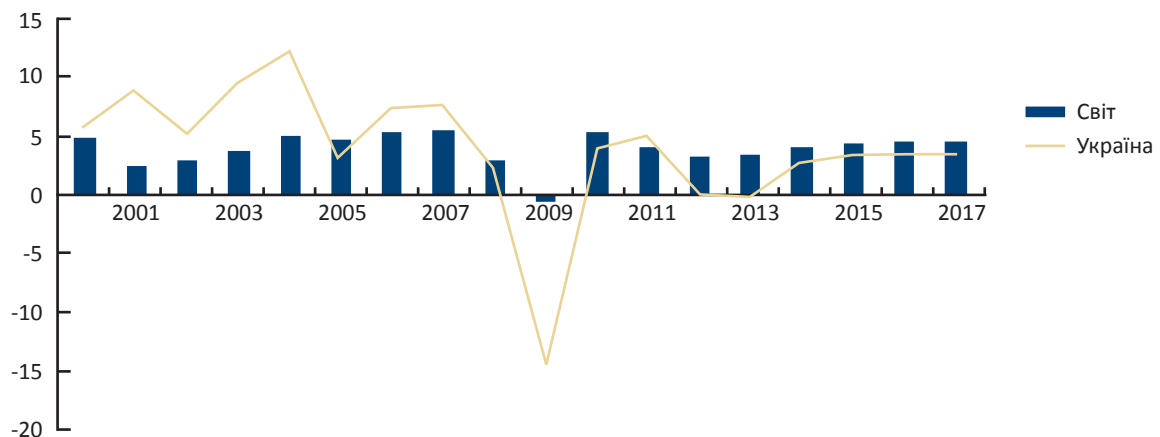
Нині рівень безробіття в країнах Єврозони перевищує 12%, а рівень безробіття серед молоді в Греції та Іспанії становить 50%. Крім високого рівня безробіття, частково зумовленого негнучкими ринками праці, регіон і далі «потерпає» від великих державних боргів. Середній розмір боргу у відсотках до ВВП становить 90% і зростає відповідно до зменшення випуску в багатьох країнах Єврозони. Особливо гостро ця проблема постає у таких маленьких країнах, як Греція і Словенія. Нещодавно урядам Іспанії та Ірландії вдалося зменшити показники державного боргу у відсотках до ВВП завдяки «болючому» підвищенню податків та зменшенню витрат.

У першій половині 2013 р. економічна активність у **Росії** послабилася, оскільки уповільнилося економічне зростання торговельних партнерів Росії і закінчилося посткризове підвищення цін на нафту. Очікується, що в 2013 р. зростання реального ВВП Росії становитиме близько 2,5% проти 3,4% у 2012 р. Середньострокові економічні перспективи — помірні, оскільки європейські ринки залишаються слабкими. Прогнозується лише помірне зростання цін на нафту. Очікується, що від 2014 до 2017 рр. реальний ВВП Росії щороку зростатиме близько на 3,5%.

Економічний прогноз для України

Хоча зростання світової економіки є важливим для економічних перспектив Кривого Рогу, зростання реального ВВП України є набагато вагомішим зовнішнім чинником економічної активності в місті. Звичайно, на економічні показники України значною мірою впливають події у світі. На Діаграмі 4 подано історичні дані щодо зростання реального ВВП від 2000 до 2012 рр. та прогнози Міжнародного валютного фонду (МВФ) щодо зростання реального ВВП України та у світі від 2013 до 2017 рр.

ДІАГРАМА 4. ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВВП УКРАЇНИ ТА У СВІТІ, 2000–2017 РОКИ, % ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ

Джерело: Міжнародний валютний фонд.

Середнє зростання реального ВВП України до рецесії в 2009 р. перевищувало світовий показник, але коливалося набагато більше. Під час рецесії в 2009 р. реальний ВВП України зменшився набагато більше, ніж реальний ВВП у світі, через зменшення світового попиту на українські товари. Світова рецесія в 2009 р. особливо відчутно

вплинула на економіку України. Після рецесії економіка України інтенсивно зростала — на 4,1% у 2010 р. та на 5,2% у 2011 р. На початку періоду відновлення зростання відбувалося за рахунок збільшення промислового і сільськогосподарського виробництва, а також експорту. Пізніше зростання посилювалося внаслідок відновлення внутрішнього попиту через збільшення доходів домогосподарств та довіри споживачів.

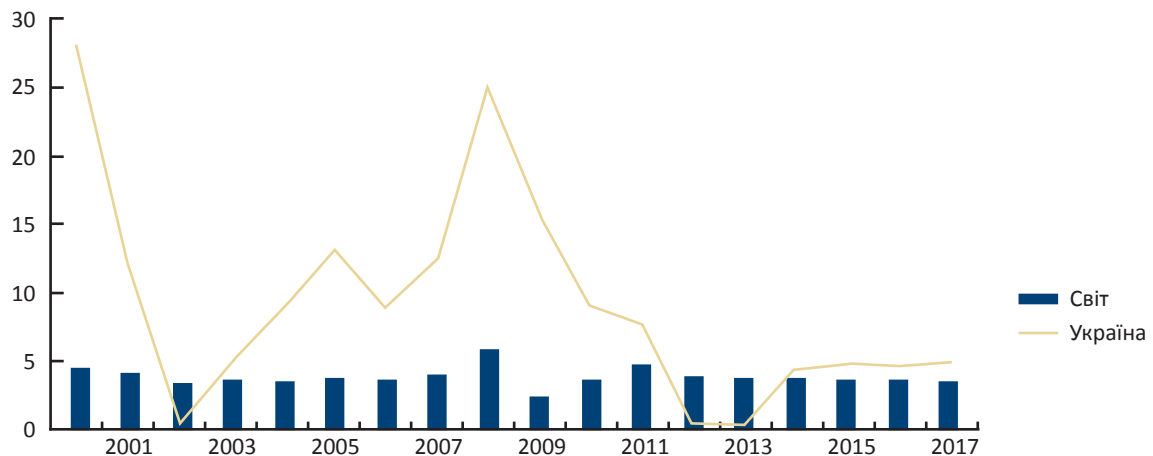
У 2012 р. темпи зростання економіки України уповільнилися через зменшення зовнішнього попиту, особливо в Європі, яке негативно вплинуло на переробну промисловість міста. Іншими причинами уповільнення стали спад у секторі будівництва після завершення робіт, пов'язаних із проведенням Євро-2012, та відносно жорстка монетарна політика, спрямована на підтримку валютного курсу, що обмежила зростання кредитування¹³. Внаслідок впливу зазначених негативних чинників в економіці України почалася м'яка рецесія на початку другого півріччя 2012 р. Ці чинники гальмуватимуть розвиток економіки України й у 2013 р., а МВФ прогнозує відсутність зростання реального ВВП у 2013 р.

Після 2013 р. МВФ передбачає відновлення зростання ВВП України на рівні 2,8% у 2014 р. із подальшою стабілізацією на рівні близько 3,5% від 2015 до 2017 рр. Це відновлення частково відбуватиметься за рахунок сектору будівництва, в якому знову спостерігатиметься зростання після завершення будівельного буму перед проведенням Євро-2012. Крім того, повільне відновлення в Європі та відчутне зростання в США стимулюватимуть український експорт. Збільшення експорту, своєю чергою, дасть можливість монетарним органам України знизити відсоткові ставки, оскільки українській гривні вже не так сильно загрожуватиме спад. Ці позитивні чинники, своєю чергою, стимулюватимуть створення робочих місць, що призведе до відновлення внутрішнього попиту. Однак, враховуючи послаблення європейської економіки та уповільнення зростання економіки Китаю в середньостроковій перспективі, середній показник зростання економіки України упродовж 2015–2017 рр. не буде таким великим, як до рецесії в 2009 р.

На рівні міста динаміка цін та заробітних плат переважно залежить від динаміки цін на національному рівні. Національні показники інфляції впливають на ціни та заробітні плати в місті, оскільки ціни в області частково визначаються ціною матеріалів, які купуються в інших регіонах України, а заробітні плати в місті, як правило, збільшуються відповідно до національного показника інфляції. На Діаграмі 5 показано історичні дані ІСЦ (індексу споживчих цін) та прогнози Міжнародного валютного фонду (МВФ) щодо ІСЦ в Україні та у світі від 2013 до 2017 рр. На діаграмі проілюстровано, що до рецесії в 2009 р. показник інфляції в Україні дуже коливався, при цьому досягнувши піку в 2000 р. (понад 28%) та в 2008 р. (понад 25%). Частково коливання рівня інфляції є наслідком політики НБУ, спрямованої на утримання валютного курсу з прив'язкою до долара США. Від 2000 до 2008 рр. показник інфляції в Україні зростав щороку в середньому близько на 13%. У той же період світовий показник зростання інфляції в середньому становив 4% на рік.

Починаючи з періоду рецесії в 2009 р., показник інфляції в Україні стрімко зменшився, а через м'яку рецесію, що почалася в 2012 р., зростання інфляції у 2012 р. та 2013 р. лише трохи перевищить 0%. Очікується, що від 2014 до 2017 рр. відновлення економічного зростання та м'якша монетарна політика внаслідок зменшення відсоткових ставок утримуватимуть середній річний показник інфляції на рівні трохи менше ніж 5% (див. Діаграму 5).

**ДІАГРАМА 5. ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ, 2000–2017 РОКИ,
% ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ**

Джерело: Міжнародний валютний фонд.

¹³ International Monetary Fund, Ukraine: Staff Report for the 2012 Article IV Consultation (Washington D.C.: IMF, 2012), p. 5.

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОГНОЗ

Упродовж останніх десяти років чисельність населення Кривого Рогу постійно зменшувалася. Основними причинами такого зменшення були смертність, яка перевищувала народжуваність, та від'ємне сальдо міграції у Кривому Розі, починаючи з 2007 р. Крім того, старіння населення відбувалося внаслідок зростання середньої тривалості життя та низьку народжуваність. Частка молоді в загальній чисельності населення зменшилася, а частка літніх людей збільшилася. Також існує велика різниця між середньою тривалістю життя чоловіків і жінок. Тому у віковій когорті 65 і старші більше жінок, ніж чоловіків.

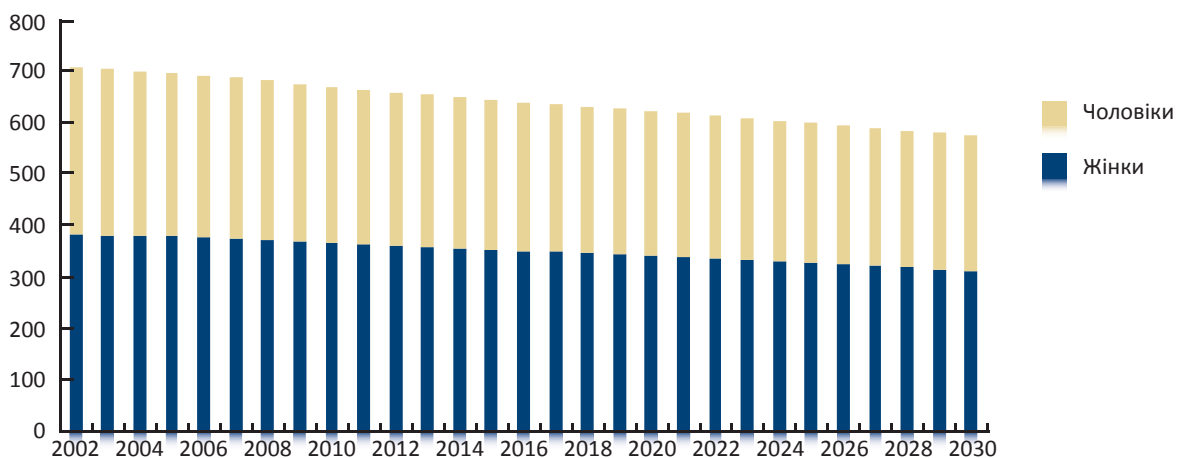
Як і в Україні загалом, у Кривому Розі був дуже низький сумарний коефіцієнт народжуваності (СКН). У 2001 р. середньостатистична мешканка Кривого Рогу народжувала 0,97 дитини упродовж життя. На початку 2010-х рр. СКН значно покращився і досягнув 1,32 дитини на одну жінку упродовж її життя. Проте СКН все одно набагато нижчий за коефіцієнт природного заміщення (2,10). Це означає, що чисельність населення міста буде й надалі зменшуватися, якщо сальдо міграції не зможе компенсувати брак новонароджених. На збільшення рівня народжуваності позитивно вплинули дії уряду (в тому числі і фінансові стимули), спрямовані на підвищення народжуваності, а також економічні чинники. Очікується, що сумарний коефіцієнт народжуваності й надалі зростатиме, але повільнішими темпами, ніж це спостерігалось упродовж минулих десяти років. Хоча передбачаються додаткові стимули від уряду, ефект від реалізації урядових програм послабився. Тому СКН досягне найвищого значення (1,52 дитини упродовж життя жінки) в 2030 р.

На початку 2000-х рр. міграційний баланс позитивно впливав на чисельність населення Кривого Рогу. Однак від 2007 р. міграційний баланс негативно позначився на чисельності населення Кривого Рогу. Від'ємне сальдо міграції досягнуло пікового значення в 2009 р., коли з Кривого Рогу виїхали на 1 500 осіб більше, ніж в'їхали. З 2009 р. відтік населення зменшився. Упродовж прогнозного періоду міграційний баланс покращиться. Очікується, що в 2015 р. міграційний баланс стане додатним, а потім стабілізується, при цьому щороку кількість населення Кривого Рогу зростатиме близько на 600 осіб.

Упродовж останніх років середня очікувана тривалість життя чоловіків і жінок зросла завдяки прогресу в медичних технологіях та фармакології, а також покращенню умов праці. У 2001 р. очікувана тривалість життя чоловіків становила 57,8 року, а жінок — 71,5 року. До 2010 р. середня очікувана тривалість життя чоловіків і жінок збільшилася до 61,9 року та 72,6 року відповідно. Хоча різниця між середньою очікуваною тривалістю життя чоловіків і жінок зменшилася, нині у віковій когорті 65 років і старші майже вдвічі більше жінок, ніж чоловіків. Здоровіший спосіб життя, вдосконалення медичних технологій та покращення ліків у майбутньому призведуть до постійного зростання середньої очікуваної тривалості життя обох статей. Очікується, що в 2030 р. середня тривалість життя жінок зросте до 73,3 року, а середня тривалість життя чоловіків — до 65,9 року.

Чисельність населення Кривого Рогу надалі зменшуватиметься, незважаючи на більшу тривалість життя, вищу народжуваність та додатний міграційний баланс (див. Діаграму 6).

ДІАГРАМА 6. ЗАГАЛЬНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ КРИВОГО РОГУ З РОЗПОДІЛОМ ЗА СТАТТЮ, 2002–2030 РОКИ, ТИС. ОСІБ

Джерела: Проект РЕОП; Головне управління статистики у Дніпропетровській області.

Очікується, що від 2011 до 2030 рр. чисельність населення Кривого Рогу зменшиться більше ніж на 13% і становитиме менше ніж 577 тис. осіб у 2030 р. Передбачається, що більшість населення й надалі становитимуть жінки. Очікується, що в 2030 р. буде 314 тис. жінок та 262 тис. чоловіків. Те, що чисельність населення зменшуватиметься, незважаючи на покращення умов, є наслідком впливу низьких коефіцієнтів народжуваності в 1990-х та на початку 2000-х рр., який відчуватиметься упродовж наступних двадцяти років, коли покоління народжених у той період стане працездатним і народжуватиме дітей. Незважаючи на певне зростання СКН, очікується, що кількість новонароджених буде меншою через брак жінок дітородного віку.

Стабільне зменшення загальної чисельності населення міста упродовж прогнозного періоду суттєво контрастує з двома іншими важливими демографічними підскладовими. Прогнозується, що чисельність населення віком від 5 до 18 років зросте близько з 84,9 тис. у 2011 р. до 86,3 тис. у 2017 р., тобто за шість років зростання становитиме 1,8%, а збільшення чисельності цієї групи населення є визначальним чинником зростання попиту на освітні послуги. Це відображає збільшення чисельності народжених упродовж 2001–2008 рр. У довгостроковій перспективі очікується, що чисельність населення шкільного віку поступово зростатиме до 2023 р., а потім зменшуватиметься.

Прогнозується, що чисельність населення віком до 10 років та 60 років і старші, яке є визначальним чинником зростання попиту на послуги охорони здоров'я, також зростатиме, і очікується, що від 2011 до 2017 рр. збільшиться з 207,5 тис. до 216,8 тис., тобто на 4,2%. Зростання чисельності цієї групи здебільшого є наслідком старіння населення, але також відображає незначне зростання народжуваності. Збільшення чисельності цієї групи населення стане тягарем для бюджету охорони здоров'я та матиме негативні наслідки для бюджетних перспектив міста. Передбачається, що в довгостроковій перспективі (2018–2030 рр.) чисельність згаданої категорії населення досягне пікового значення в 2022 р., а потім поступово зменшуватиметься значною мірою внаслідок зменшення народжуваності упродовж усього прогнозного періоду.

ПРОГНОЗ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ

У цьому розділі подано прогноз реального випуску Кривого Рогу. Розділ розпочинається з прогнозів для п'яти найбільших секторів за обсягами реального випуску. До п'яти секторів належать: переробна промисловість, добувна промисловість, діяльність транспорту та зв'язку, сектор операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям, а також сектор комунальних послуг. Від 2007 до 2011 рр. частка згаданих п'яти секторів становила понад 89% реального випуску Кривого Рогу. Завершує розділ прогноз реального випуску для економіки міста загалом.

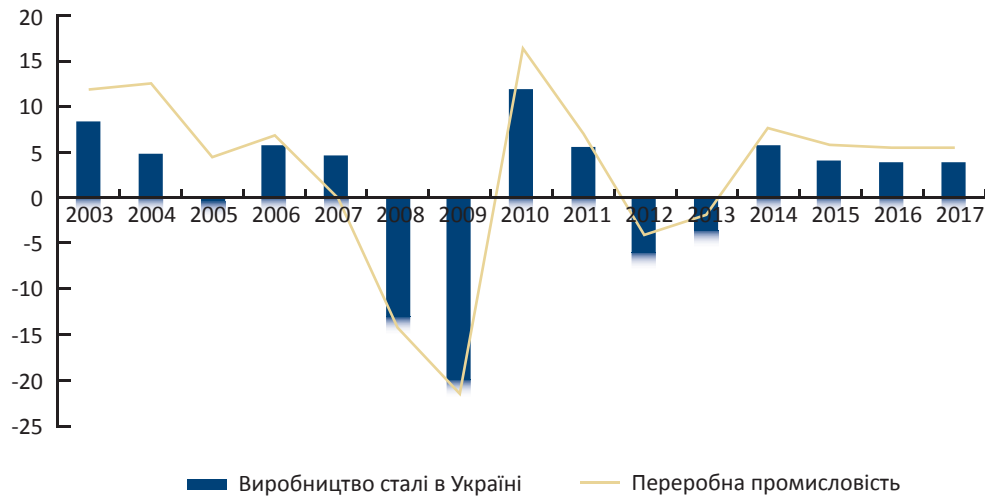
Переробна промисловість

Переробна промисловість є найбільшою у місті за рівнем зайнятості та обсягом випуску. До найбільших галузей переробної промисловості Кривого Рогу належать: металургія, виробництво машин та обладнання, харчова промисловість. Зростання в цьому секторі значною мірою залежить від попиту на сталеву продукцію. Таким чином, прогнози зростання в згаданому секторі залежать від прогнозів зростання випуску сталі в Україні¹⁴.

Хоча виробництво машин та обладнання і харчова промисловість є вагомими галузями, частка металургійної промисловості набагато більша за обсягом випуску в переробній промисловості Кривого Рогу. Від 2007 до 2011 рр. частка металургії становила близько 73% зайнятості в переробній промисловості міста. Металургія, в якій спостерігаються коливання, вразлива до зовнішніх економічних умов. Беручи до уваги важливе значення металургійної галузі Кривого Рогу для виробництва сталі в Україні загалом, не дивно, що динаміка випуску в переробній промисловості Кривого Рогу подібна до динаміки випуску сталі в Україні (див. Діаграму 7).

Коливання випуску в секторі переробної промисловості були дещо більшими, ніж випуск сталі в Україні: від 2003 до 2005 рр. зростання в переробній промисловості перевищувало зростання обсягу виробництва сталі, а від 2007 до 2009 рр. було меншим за зростання випуску сталі. Хоча в період економічної кризи в 2008–2009 рр. зменшення випуску в переробній промисловості в Кривому Розі відбувалося більш стрімко, порівняно з виробництвом сталі в Україні, проте в 2010 р. та 2011 р. зростання в переробній промисловості відбувалося більш швидкими темпами. Однак тривале послаблення світової економіки в 2012 р. та 2013 р. призвело до зменшення випуску в переробній промисловості Кривого Рогу та зменшення обсягу виробництва сталі в Україні.

¹⁴ Прогнози випуску сталі в Україні отримано від MEPS (International) Ltd (спеціалізується на прогнозуванні випуску сталі та цін на неї).

ДІАГРАМА 7. ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА СТАЛІ В УКРАЇНІ ТА РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ В ПЕРЕРОБНІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ В КРИВОМУ РОЗІ, 2003–2017 РОКИ, % ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ

Джерела: Проект РЕОП; MEPS (International) Ltd; Державна служба статистики України.

Очікується, що упродовж прогнозного періоду зростання обсягу виробництва сталі в Україні та зростання випуску в переробній промисловості в Кривому Розі коливатимуться менше. У 2011 р. реальний випуск у переробній промисловості міста становив 8,36 млрд грн. Враховуючи економічну рецесію в Україні, що розпочалася в 2012 р., та уповільнення темпів зростання світової економіки, в переробній промисловості Кривого Рогу не очікується зростання реального випуску в 2013 р. Відновлення у цьому секторі прогнозується в 2014 р., коли економіка України вийде зі стану рецесії та зростання світової економіки відбуватиметься швидшими темпами, а реальний випуск у переробній промисловості зросте на 7,5%. Прогнозується, що від 2015 до 2017 рр. середнє зростання реального випуску в цьому секторі буде на рівні 5,6%. Цей прогнозований показник є дещо більшим, ніж прогнозований показник випуску сталі в Україні. Очікується, що до 2017 р. випуск у переробній промисловості міста зросте до 9,95 млрд грн.

Добувна промисловість

Добувна промисловість є другою серед секторів міста за рівнем зайнятості та обсягом випуску. Основною продукцією добувної промисловості Кривого Рогу є залізна руда, яку видобувають кар'єрним або шахтним способами. Зростання в цьому секторі значною мірою залежить від попиту на сталеву продукцію. Таким чином, прогнози зростання в цьому секторі залежать від прогнозів зростання випуску сталі в Україні¹⁵.

Обсяг виробництва залізної руди змінюється залежно від виробництва сталі, а тому є чутливим до зовнішніх економічних умов. Зростання реального випуску в добувній промисловості в Кривому Розі суттєво змінювалося залежно від динаміки виробництва сталі в Україні (див. Діаграму 8). Від 2003 до 2007 рр. щорічне зростання в цьому секторі перевищувало 5%. Проте економічна криза та спад світової економіки, який вона спричинила, відчутно вплинули на цей сектор: у 2008 р. спостерігалось зменшення, а в 2009 р. становило близько 15%. У 2010 р. у секторі відбулося суттєве відновлення і зростання перевищило 10%. А в 2011 р. зростання було набагато меншим. Однак тривале послаблення світової економіки в 2012 р. та 2013 р. призвело до зменшення випуску в галузі добувної промисловості Кривого Рогу.

¹⁵ Прогнози випуску сталі в Україні отримано від MEPS (International) LTD (спеціалізується на прогнозуванні випуску сталі та цін на неї).

ДІАГРАМА 8. ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА СТАЛІ В УКРАЇНІ ТА РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ В ДОБУВНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ В КРИВОМУ РОЗІ, 2003–2017 РОКИ, % ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ

Джерела: Проект РЕОП; MEPS (International) Ltd; Державна служба статистики України.

Очікується, що упродовж прогнозного періоду зростання обсягу виробництва сталі в Україні та зростання випуску в добувній промисловості в Кривому Розі коливатимуться менше. У 2011 р. реальний випуск у добувній промисловості міста становив 4 млрд грн. Враховуючи рецесію в економіці України, що розпочалася в 2012 р., та уповільнення зростання світової економіки, в добувній промисловості Кривого Рогу не очікується зростання реального випуску в 2013 р.

Відновлення в цьому секторі прогнозується в 2014 р., коли економіка України вийде зі стану рецесії та зростання світової економіки відбуватиметься швидшими темпами, а реальний випуск у добувній промисловості міста зросте на 9%. Очікується, що від 2015 до 2017 рр. середнє зростання реального випуску в зазначеному секторі буде на рівні 7,2%. Цей прогнозований показник є дещо кращим, ніж прогнозований показник випуску сталі в Україні. Прогнозується, що до 2017 р. випуск у добувній промисловості міста зросте до 5,2 млрд грн.

Транспорт та зв'язок

У Кривому Розі розвинена транспортна інфраструктура з надання послуг із вантажних та пасажирських перевезень.

Від 2007 до 2011 рр. сектор транспорту та зв'язку був третім серед секторів міста за обсягом реального випуску, його частка становила 6,1%. У секторі транспорту та зв'язку Кривого Рогу велика частка перевезень продукції — саме добувної та металургійної промисловості. Прогнози зростання в цьому секторі базуються на прогнозах випуску в секторах, що виробляють товари (сільське господарство, добувна та переробна промисловість).

На Діаграмі 9 показано зростання реального випуску в секторі транспорту та зв'язку в Кривому Розі та зростання реального випуску в секторах, що виробляють товари. Упродовж історичного періоду зростання в секторі транспорту та зв'язку в Кривому Розі переважно відповідало зростанню в секторах, що виробляють товари. Це означає, що в ті роки, коли зростання в секторах, що виробляють товари, збільшувалося, в секторі транспорту та зв'язку зростання також пришвидшувалося, а коли зростання в секторах, що виробляють товари, уповільнювалося, зростання в секторі транспорту та зв'язку теж зменшувалося. Винятком був період від 2005 до 2007 рр.

У 2005 р. зростання в секторі транспорту та зв'язку пришвидшилося, а зростання в секторах, що виробляють товари, зменшилося, але залишилося додатним. У 2006 р. зростання в секторі транспорту та зв'язку зменшилося, але і далі було додатним, а зростання в секторах, що виробляють товари, залишилося стабільним. Зростання в секторі транспорту та зв'язку суттєво збільшилося в 2007 р., а зростання в секторах, що виробляють товари, зменшилося.

ДІАГРАМА 9. ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ВЕД У КРИВОМУ РОЗІ, ЯКІ ВИРОБЛЯЮТЬ ТОВАРИ, ТА ТЕМП ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ВЕД «ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ», 2003–2017 РОКИ, % ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ

Джерела: Проект РЕОП; Міжнародний валютний фонд; Державна служба статистики України.

Очікується, що упродовж прогностичного періоду зростання випуску в секторі транспорту та зв'язку в Кривому Розі і секторах, що виробляють товари, коливатиметься менше, порівняно з минулим періодом. Передбачається, що, як і в минулому, зростання в секторі транспорту та зв'язку міста буде відбуватися швидшими темпами, ніж зростання в секторах, що виробляють товари. У 2011 р. реальний випуск у секторі транспорту та зв'язку Кривого Рогу становив 0,9 млрд грн. Прогнозується, що в 2013 р. зростання в цьому секторі другий рік поспіль зменшуватиметься внаслідок м'якої рецесії в Україні, яка почалася в 2012 р. Очікується, що від 2015 до 2017 рр. середнє зростання реального випуску в цьому секторі буде на рівні 8,6% завдяки відновленню в переробній і добувній промисловості. Прогнозується, що до 2017 р. реальний випуск у секторі транспорту та зв'язку міста зросте до 1,3 млрд грн.

Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям

До цього сектору входять: операції з нерухомим майном, оренда техніки та обладнання; діяльність, пов'язана з використанням комп'ютерів та інформаційних технологій; науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи та інші послуги. Від 2007 до 2011 рр. сектор операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям посідав четверте місце серед секторів Кривого Рогу за обсягами реального випуску, а його частка в сукупному обсязі реального випуску міста становила близько 4,2%. Економічна активність у цьому секторі залежить від загальної економічної ситуації в Кривому Розі. Тому прогнози зростання в згаданому секторі базуються на прогнозах випуску в багатьох інших секторах економіки міста, з-поміж яких і сектори, що виробляють товари (сільське господарство, рибництво, добувна та переробна промисловість), сектори державних

(державне управління, освіта та охорона здоров'я) та комунальних послуг. На Діаграмі 10 показано зростання реального випуску в секторі операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям у Кривому Розі, а також зростання реального випуску в секторах, що виробляють товари, секторах державних та комунальних послуг, тобто в економіці загалом, від 2003 до 2017 рр.

ДІАГРАМА 10. ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ВЕД У КРИВОМУ РОЗІ, ЩО ВИРОБЛЯЮТЬ ТОВАРИ, ТА ВЕД, ЩО НАДАЮТЬ ДЕРЖАВНІ Й КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ, ТА ТЕМП ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ВЕД «ОПЕРАЦІЙ З НЕРУХОМИМ МАЙНОМ, ОРЕНДА, ІНЖИНІРИНГ ТА НАДАННЯ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМЦЯМ», 2003–2017 РОКИ, % ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ

Джерела: Проект РЕОП; Міжнародний валютний фонд; Державна служба статистики України.

Від 2003 до 2008 рр., перед періодом рецесії, зростання в секторі операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям у середньому перевищувало зростання в секторах міста, що виробляють товари, секторах державних та комунальних послуг. У 2008 р. зростання в секторі операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям становило близько 8%, а в секторах, що виробляють товари, секторах державних та комунальних послуг зростання зменшилося майже на 10%. Уповільнення темпів зростання в секторі операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям під час рецесії у 2009 р. було значно меншим, ніж у секторах, що виробляють товари, секторах державних та комунальних послуг. Однак, незважаючи на те, що в секторах, які виробляють товари, секторах державних та комунальних послуг міста спостерігалось зростання в 2010 р. та 2011 р. у середньому більше ніж на 10%, зростання в секторі операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям було від'ємним і в середньому перевищувало 3%.

У 2011 р. реальний випуск у секторі операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям становив 635 млн грн. Від 2012 до 2017 рр. прогнозується середнє зростання реального випуску в цьому секторі на рівні 3,8%, що відбуватиметься набагато повільнішими темпами, ніж упродовж 2003–2008 рр. Це відображає уповільнення зростання в секторах, що виробляють товари, секторах державних та комунальних послуг у Кривому Розі, яке відбулося частково внаслідок рецесії в 2012–2013 рр. Відносно високі відсоткові ставки упродовж прогнозного періоду також гальмуватимуть зростання в цьому секторі, зменшуючи кількість нових іпотечних кредитів. Очікується, що до 2017 р. реальний випуск у секторі операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям міста зросте до 788 млн грн.

Комунальні послуги

До цього сектору входять виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, а також централізований розподіл теплопостачання. Сектор комунальних послуг посідав п'яте місце серед секторів Кривого Рогу за обсягами реального випуску від 2007 до 2011 рр. і становив 3,1% реального випуску міста. Економічна активність у цьому секторі залежить від загальної економічної ситуації в місті. Тому прогнози зростання в згаданому секторі базуються на прогнозах випуску в багатьох інших секторах економіки Кривого Рогу, з-поміж яких і сектори, що виробляють товари (сільське господарство, рибництво, добувна та переробна промисловість), сектори державних послуг (державне управління, освіта та охорона здоров'я). На Діаграмі 11 показано зростання реального випуску в секторі комунальних послуг у Кривому Розі та сукупне зростання реального випуску в секторах міста, що виробляють товари, і секторах державних послуг.

ДІАГРАМА 11. ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ВЕД У КРИВОМУ РОЗІ, ЯКІ ВИРОБЛЯЮТЬ ТОВАРИ, ТА ВЕД, ЩО НАДАЮТЬ ДЕРЖАВНІ ПОСЛУГИ, ТА ТЕМП ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ВЕД «ВИРОБНИЦТВО ТА РОЗПОДІЛЕННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ, ГАЗУ ТА ВОДИ», 2003–2017 РОКИ, % ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ

Джерела: Проект РЕОП; Міжнародний валютний фонд; Державна служба статистики України.

У докризовий період, від 2003 до 2008 рр., зростання випуску в секторі комунальних послуг міста коливалося набагато більше, ніж сукупне зростання випуску в секторах, що виробляють товари, та секторах державних послуг. У той період середнє зростання в секторі комунальних послуг переважно було нижчим за сукупне середнє зростання в секторах, що виробляють товари, та секторах державних послуг. З 2008 р. зростання в секторі комунальних послуг коливалося майже так само, як і сукупне зростання в секторах, що виробляють товари, та секторах державних послуг, але зростання в секторі комунальних послуг відбувалося швидше. Під час рецесії в 2009 р. сукупне зростання в секторах, що виробляють товари, та секторах державних послуг зменшилося на 18,6%, а в секторі комунальних послуг — на 18,1%. Після рецесії в 2009 р. показник зростання в секторі комунальних послуг був більш стабільним, ніж у секторах, що виробляють товари, та секторах державних послуг. Відновлення зростання в секторі комунальних послуг в 2010 р. та 2011 р. було набагато інтенсивнішим, ніж відновлення сукупного зростання в секторах, що виробляють товари, та секторах державних послуг. Крім того, під час рецесії в 2012 р. зростання в секторі комунальних послуг було додатним, тоді як сукупне зростання в секторах, що виробляють товари, та секторах державних послуг зменшилося на 3,7%.

Очікується, що упродовж прогнозного періоду зростання випуску в секторі комунальних послуг у Кривому Розі дещо відновиться після нинішньої рецесії, починаючи з 2014 р., коли відбудеться зростання в інших секторах економіки міста та знову збільшуватиметься зайнятість. У 2011 р. реальний випуск у секторі комунальних послуг Кривого Рогу становив 558 млн грн. Від 2012 до 2017 рр. прогнозується середнє зростання реального випуску в цьому секторі на рівні 2,1 %, що значно менше за показники від 2003 до 2008 рр. Це відображає значне уповільнення зростання в секторах, що виробляють товари, та секторах державних послуг у Кривому Розі. Тривале зменшення чисельності населення також гальмуватиме зростання в цьому секторі. Очікується, що до 2017 р. реальний випуск у секторі комунальних послуг міста збільшиться до 633 млн грн.

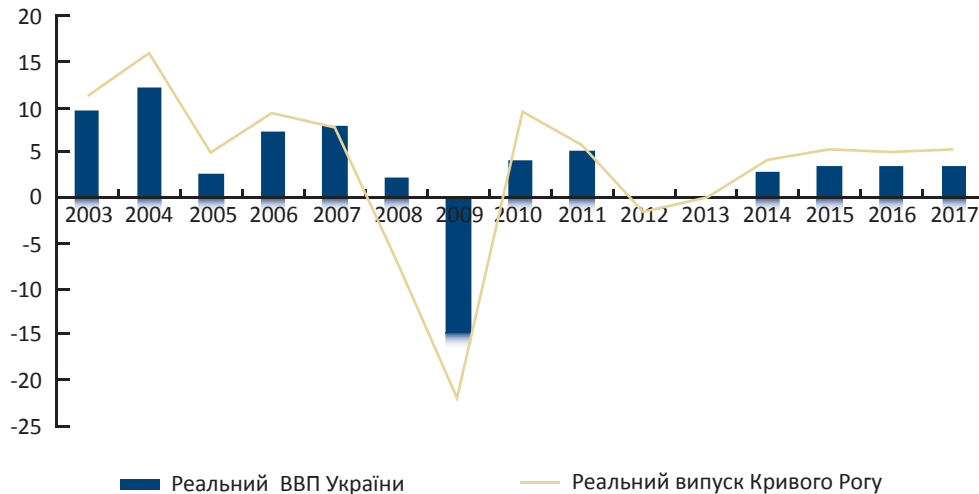
Економіка загалом

В економіці Кривого Рогу переважають добувна та переробна промисловість. За рівнем зайнятості та обсягом реального випуску переробна промисловість міста є найбільшою, а добувна промисловість посідає друге місце. Від 2007 до 2011 рр. сукупна частка переробної та добувної промисловості становила близько 50% загальної кількості робочих місць та понад 75% реального випуску міста. Тому економічний розвиток Кривого Рогу значною мірою визначається економічним розвитком переробної та добувної промисловості, які дуже залежать від економічних умов за межами міста.

Враховуючи залежність зростання в переробній та добувній промисловості від зовнішніх економічних умов, не дивно, що зростання в секторі добувної промисловості в місті досить точно відображає зростання економіки України загалом (див. Діаграму 12). На діаграмі видно, що упродовж історичного періоду підйоми та спади в

зростанні економіки Кривого Рогу майже збігалися з динамікою загальноукраїнського показника. Однак у місті зростання відбувалося трохи швидше, ніж в Україні. Від 2003 до 2008 рр., перед рецесією, зростання випуску в Кривому Розі в середньому становило 7,14%, а середнє зростання ВВП України було меншим ніж 7%. Рецесія в 2009 р. негативно вплинула як на економіку міста, так і на економіку України загалом, при цьому зростання в економіці міста зменшилося більше ніж на 22%, а в економіці України — близько на 15%. У 2010 р. та 2011 р. економіка міста відновлювалася швидкими темпами, ніж в Україні загалом.

ДІАГРАМА 12. ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ РЕАЛЬНОГО ВВП УКРАЇНИ ТА РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ КРИВОГО РОГУ, 2003–2017 РОКИ, % ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РОКУ

Джерела: Проект РЕОП; Міжнародний валютний фонд; Державна служба статистики України.

Очікується, що упродовж прогнозного періоду зростання випуску Кривого Рогу коливатиметься менше, але буде меншим за показники, які були до рецесії в 2009 р. Це відображає повільніше зростання української та світової економіки. У 2011 р. реальний випуск Кривого Рогу становив 23,9 млрд грн. Очікується, що від 2012 до 2017 рр. зростання реального випуску міста в середньому становитиме близько 3,1%, також прогнозується, що зростання і далі наблизяться до зростання реального ВВП України загалом. Таким чином, очікується, що зростання сукупного реального випуску Кривого Рогу в 2013 р. наблизиться до нуля, що відображає нинішню м'яку рецесію в економіці України, за якою йтиме помірне відновлення від 2014 до 2017 рр., а зростання упродовж останніх трьох прогнозних років у середньому становитиме близько 5,2%. Передбачається, що до 2017 р. реальний випуск міста зросте до 28,6 млрд грн.

ПРОГНОЗ ЗАЙНЯТОСТІ ТА СУКУПНОГО ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ

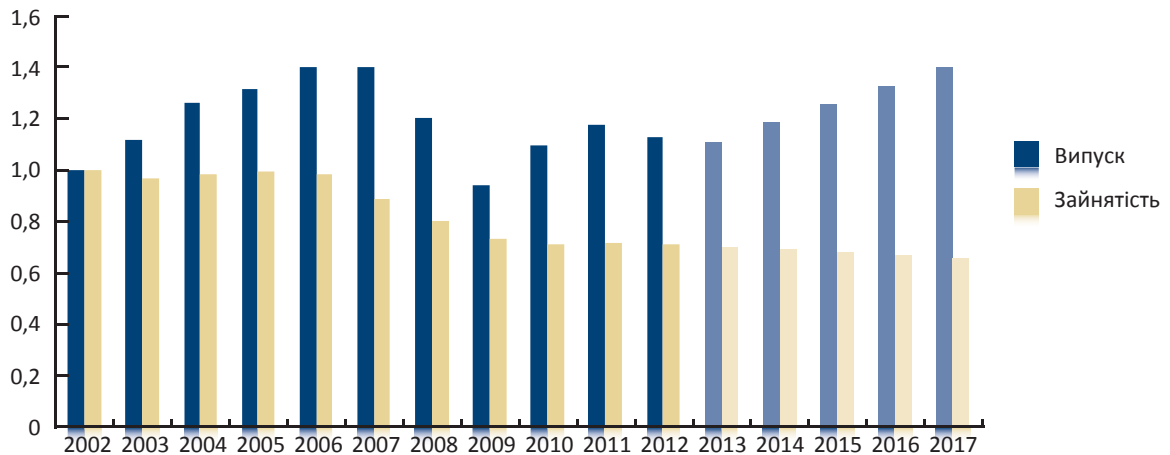
У цьому розділі подано прогноз зайнятості в Кривому Розі. Прогнози рівня зайнятості в кожному секторі залежать від прогнозів реального випуску в секторі, припущень щодо тенденцій продуктивності та рівнів зайнятості в минулому, оскільки зайнятість змінюється повільно. Розділ розпочинається з прогнозів зайнятості в п'яти найбільших секторах за середньою чисельністю штатних працівників від 2007 до 2011 рр. До цих п'яти секторів належать: переробна промисловість, добувна промисловість, освіта, охорона здоров'я і сектор транспорту та зв'язку. Від 2007 до 2011 рр. частка цих п'яти секторів становила понад 75% кількості робочих місць у Кривому Розі. Завершує розділ прогноз зайнятості для економіки міста загалом.

Переробна промисловість

Переробна промисловість є найбільшою у місті за рівнем зайнятості та обсягом випуску. Найбільшою галуззю переробної промисловості Кривого Рогу за рівнем зайнятості є металургія, частка якої становила близько 73% кількості робочих місць у переробній промисловості від 2007 до 2011 рр. На Діаграмі 13 подано історичну та

прогнозовану динаміку рівнів зайнятості та випуску в секторі переробної промисловості від 2002 до 2017 рр. Зайнятість і випуск проіндексовано відносно їхніх значень у 2002 р.

ДІАГРАМА 13. ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ У ПЕРЕРОБНІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ В КРИВОМУ РОЗІ, 2002–2017 РОКИ, ІНДЕКС, 2002=1

Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

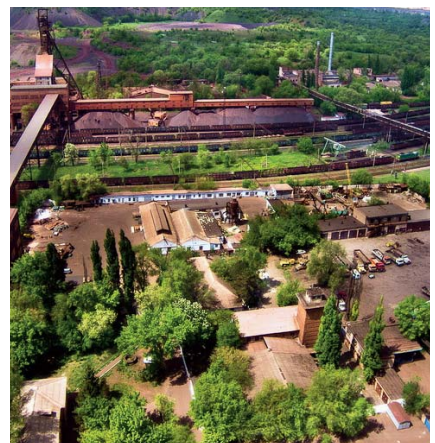
Від 2002 до 2011 рр. у секторі переробної промисловості стало на понад 21 тис. робочих місць менше, незважаючи на зростання реального випуску. Це відповідає світовим тенденціям та зростанню продуктивності, а також відображає зростання капіталомісткості переробної промисловості.

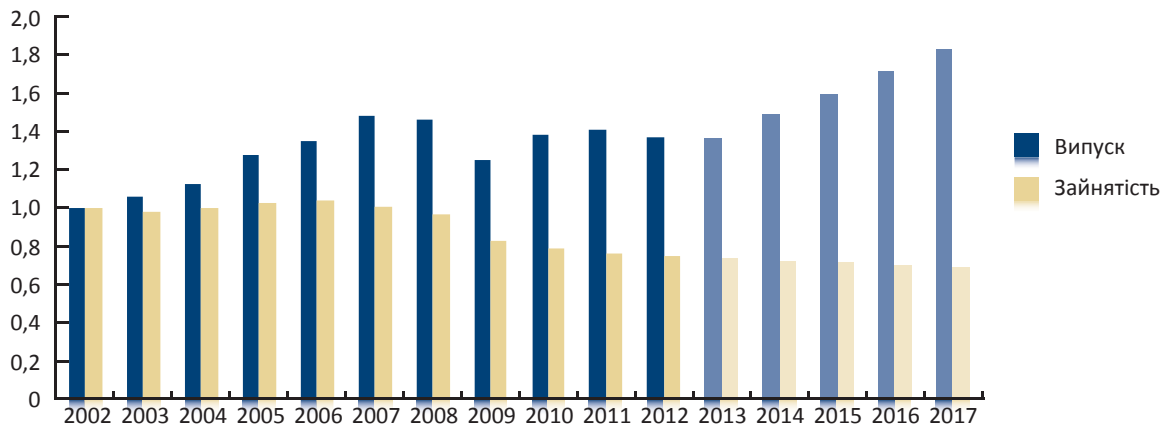
Очікується, що упродовж прогностичного періоду в переробній промисловості і далі зменшуватиметься кількість робочих місць, але повільнішими темпами. Прогнозується, що від 2011 до 2017 рр. зайнятість у цьому секторі зменшиться більше ніж на 4,8 тис. робочих місць: із понад 54,3 тис. робочих місць у 2011 р. до близько 49,5 тис. робочих місць у 2017 р. Очікується, що упродовж прогностичного періоду зайнятість у переробній промисловості зменшуватиметься, незважаючи на те, що реальний випуск у секторі, згідно з прогнозом, має зростати в середньому на 3% щороку. Однак вплив цього зростання випуску на зайнятість нівелюватиметься середнім зростанням продуктивності на рівні більше ніж 7,3% на рік, що відповідає тенденціям упродовж минулих років.

Добувна промисловість

Добувна промисловість посідала друге місце серед секторів міста за рівнем зайнятості та обсягом реального випуску. Від 2007 до 2011 рр. частка цього сектору становила понад 23% кількості штатних працівників у Кривому Розі та близько 25% реального випуску міста. Основною продукцією добувної промисловості є залізна руда, яку використовують у переробній промисловості Кривого Рогу та експортують за межі міста.

На Діаграмі 14 подано історичну та прогнозовану динаміку рівнів зайнятості та випуску в добувній промисловості від 2002 до 2017 рр. Зайнятість та випуск проіндексовано відносно їхніх значень у 2002 р.

ДІАГРАМА 14. ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ У ДОБУВНІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ В КРИВОМУ РОЗІ, 2002–2017 РОКИ, ІНДЕКС, 2002=1

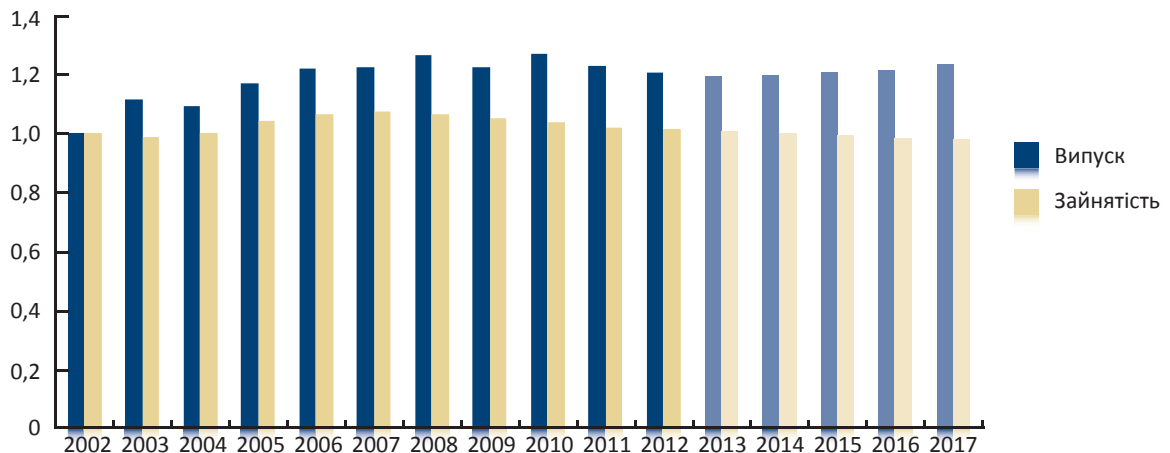
Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

Упродовж історичного періоду зайнятість у секторі добувної промисловості зменшувалася. Від 2002 до 2011 рр. у цьому секторі кількість робочих місць зменшилася більше ніж на 14,0 тис. Однак за зменшенням зайнятості в секторі від 2002 до 2011 рр. можна відстежити дві чіткі тенденції. Від 2002 до 2006 рр. у згаданому секторі стало близько на 1,0 тис. робочих місць більше, а показник зайнятості досягнув найвищого значення — 60,8 тис. працівники. Однак підвищення продуктивності та рецесія в 2009 р. негативно вплинули на сектор, а зайнятість стрімко зменшилася до 44,5 тис. робочих місць у 2011 р.

Поступове зменшення зайнятості в секторі добувної промисловості упродовж прогнозного періоду відображає дві базові тенденції. По-перше, очікується, що від 2014 до 2017 рр. випуск у добувній промисловості знову збільшиться, хоча це зростання відбуватиметься повільнішими темпами, ніж до рецесії. По-друге, згідно з прогнозом, продуктивність у секторі збільшиться, продовжуючи давню тенденцію. Передбачається, що зайнятість штатних працівників у добувній промисловості зменшиться близько з 44,5 тис. працівників у 2011 р. до більше ніж 40,3 тис. працівників у 2017 р.

Освіта

За середнім показником зайнятості від 2007 до 2011 рр. сектор освіти посідає третє місце серед секторів Кривого Рогу. У той період частка цього сектору становила 11,4% загальної чисельності штатних працівників. У показнику зайнятості в цьому секторі враховано чисельність співробітників початкових і середніх навчальних закладів, а також університетів та інших вищих навчальних закладів. На Діаграмі 15 продемонстровано історичну та прогнозовану динаміку рівнів зайнятості та випуску в секторі освіти від 2002 до 2017 рр. Зайнятість і випуск проіндексовано відносно їхніх значень у 2002 р.

ДІАГРАМА 15. ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ У ВЕД «ОСВІТА» У КРИВОМУ РОЗІ, 2002–2017 РОКИ, ІНДЕКС, 2002=1

Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

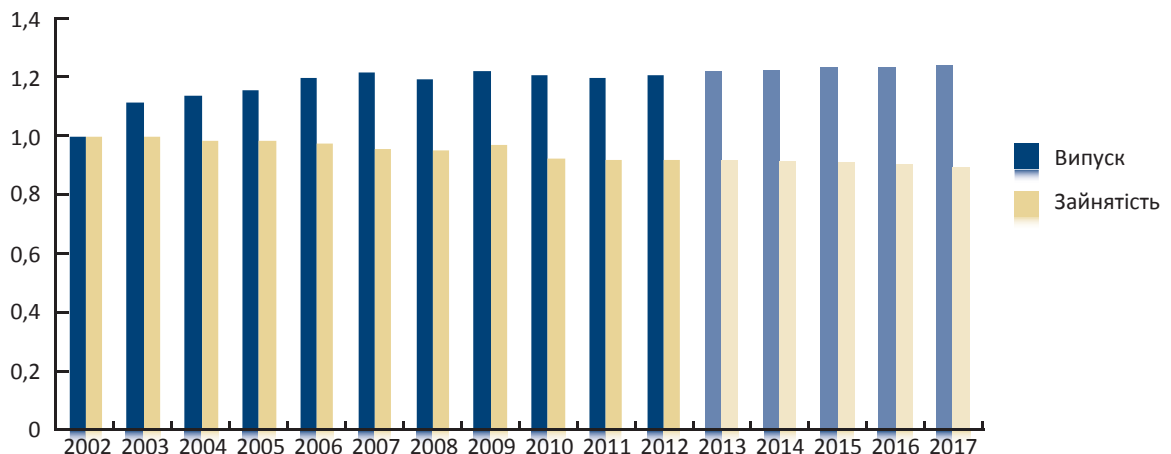
Попри суттєве зменшення чисельності осіб шкільного віку (від 5 до 18 років), зайнятість у секторі освіти зросла близько на 450 робочих місць від 2002 до 2011 рр. Однак прогнозується, що упродовж прогнозного періоду зайнятість у цьому секторі зменшиться. Очікується, що від 2011 до 2017 рр. зайнятість у секторі освіти зменшиться майже на 900 робочих місць: з більше ніж 24 370 працівників у 2011 р. до близько 23 460 працівників у 2017 р.

Згідно з прогнозом, на зменшення зайнятості в секторі освіти впливатимуть два чинники. По-перше, очікується, що від 2011 до 2017 рр. чисельність осіб віком від 5 до 18 років зросте більше ніж на 550 осіб. Якщо припустити, що витрати на одного учня не зміняться упродовж прогнозного періоду, зростання чисельності населення шкільного віку призведе до збільшення реального випуску в секторі. Однак зростання продуктивності в цьому секторі упродовж прогнозного періоду свідчить про те, що для такого обсягу випуску необхідна менша кількість працівників.

Охорона здоров'я

Від 2007 до 2011 рр. сектор охорони здоров'я посідав четверте місце серед секторів Кривого Рогу за кількістю працівників. Від 2007 до 2011 рр. частка цього сектору становила 7,5% загальної кількості штатних працівників у місті. Однак за обсягом реального випуску згаданий сектор був одним із найменших у місті. Від 2007 до 2011 рр. його частка становила лише 1,1% загального обсягу реального випуску міста. Ймовірно, це спричинили труднощі з вимірюванням продуктивності в секторах державних послуг. На Діаграмі 16 продемонстровано динаміку історичних та прогнозованих рівнів зайнятості та випуску в секторі охорони здоров'я від 2002 до 2017 рр. Зайнятість і випуск проіндексовано відносно їхніх значень у 2002 р.

ДІАГРАМА 16. ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ У ВЕД «ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ» В КРИВОМУ РОЗІ, 2002–2017 РОКИ, ІНДЕКС, 2002=1

Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

Упродовж історичного періоду зайнятість у секторі охорони здоров'я зменшилася. Від 2002 до 2011 рр. у секторі стало близько на 1,4 тис. робочих місць менше. Очікується, що упродовж прогнозного періоду зайнятість у цьому секторі зменшуватиметься повільнішими темпами, ніж упродовж минулих років.

Поступове зменшення зайнятості в секторі охорони здоров'я упродовж прогнозного періоду є результатом суперечливості кількох основних тенденцій. Очікується, що чисельність населення, яке є основним споживачем послуг охорони здоров'я (літні люди та діти, тобто категорії населення віком до 10 років та понад 60 років), зростатиме упродовж прогнозного періоду. Передбачається, що від 2011 до 2017 рр. чисельність літнього та молодого населення в місті зросте більше ніж на 6,8 тис. осіб.

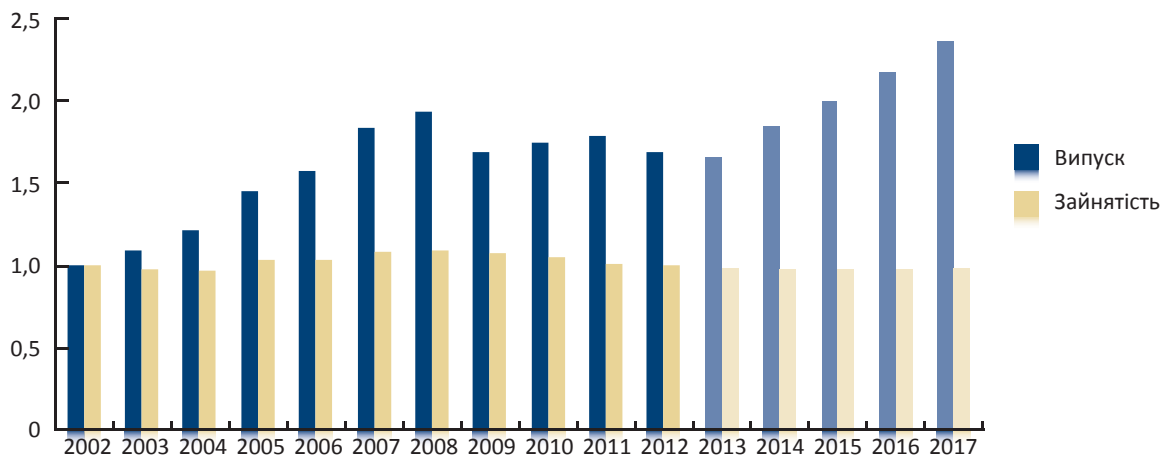
Якщо припустити, що витрати на охорону здоров'я (із розрахунку на одну особу) для малих дітей та літніх людей не змінюватимуться упродовж прогнозного періоду, то збільшення чисельності цієї категорії призведе до зростання реального випуску в секторі. Від 2014 до 2017 рр. реальний випуск у цьому секторі в середньому зростатиме на 0,33% на рік. Однак це зростання продуктивності (в середньому сягатиме 2% на рік) буде більшим, ніж зростання реального випуску. Внаслідок цього зайнятість у секторі охорони здоров'я зменшиться близько з 16,0 тис. осіб у 2011р. до 15,6 тис. осіб у 2017 р.

Транспорт та зв'язок

Сектор транспорту та зв'язку посідав серед секторів міста п'яте місце за середнім показником зайнятості від 2007 до 2011 рр. та третє місце за обсягом реального випуску в той самий період. Від 2007 до 2011 рр. частка цього сектору становила близько 7% загальної кількості штатних працівників у Кривому Розі. Це трохи більше, ніж його частка в реальному випуску міста від 2007 до 2011 рр., яка становила 6,1%.

На Діаграмі 17 продемонстровано історичну та прогнозовану динаміку рівнів зайнятості та випуску в секторі транспорту та зв'язку від 2002 до 2017 рр. Випуск і зайнятість проіндексовано відносно їхніх значень у 2002 р.

ДІАГРАМА 17. ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ РЕАЛЬНОГО ВИПУСКУ Й ЗАЙНЯТІСТЬ У ВЕД «ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ» В КРИВОМУ РОЗІ, 2002–2017 РОКИ, ІНДЕКС, 2002=1

Джерела: Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Проект РЕОП.

Упродовж історичного періоду зайнятість у секторі транспорту та зв'язку була відносно стабільною, попри зростання випуску. Від 2002 до 2011 рр. у секторі було створено трохи більше ніж 100 робочих місць. Це сталося, незважаючи на середньорічне зростання реального випуску на рівні 7%. Упродовж усього історичного періоду зайнятість у секторі була відносно стабільною, що відображає стабільне зростання продуктивності та реального випуску, який коливався менше, ніж сукупний випуск міста.

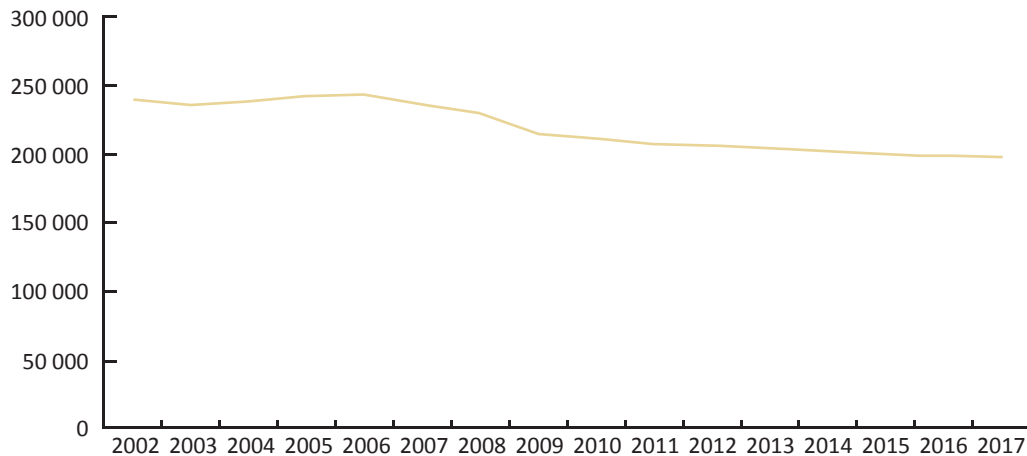
Очікується, що упродовж прогнозного періоду в секторі транспорту та зв'язку поступово зменшуватиметься кількість робочих місць. Прогнозується, що від 2011 до 2017 рр. зайнятість у цьому секторі зменшиться близько на 360 робочих місць: із понад 14 400 працівників у 2011 р. до більше ніж 14 000 працівників у 2017 р.

Поступове зменшення зайнятості в секторі упродовж прогнозного періоду є результатом суперечливості двох тенденцій. По-перше, очікується, що від 2012 до 2017 рр. реальний випуск у секторі транспорту та зв'язку зростатиме в середньому на 4,9%, але набагато повільніше за темп зростання, який спостерігався до 2008 р. По-друге, прогнозується подальше зростання продуктивності в цьому секторі, хоча й трохи уповільниться, порівняно зі зростанням упродовж історичного періоду. Ці чинники вказують на подальше зниження рівня зайнятості упродовж прогнозного періоду.

Загальна чисельність штатних працівників

Упродовж останніх років зменшення чисельності штатних працівників у Кривому Розі було відносно стабільним (див. Діаграму 18). Від 2002 до 2006 рр. у місті було створено нові робочі місця, після чого відбувалося рівномірне зменшення кількості штатних працівників. Винятком був рік рецесії (2009 р.), коли зайнятість у місті зменшилася близько на 17,0 тис. робочих місць, що становило близько 7,3% загальної кількості штатних працівників у Кривому Розі. Від 2002 до 2011 рр. чисельність штатних працівників у місті зменшилася близько з 239,6 тис. осіб до 208,2 тис. осіб. Очікується, що упродовж прогнозного періоду кількість робочих місць буде й далі зменшуватися, а чисельність штатних працівників до 2017 р. зменшиться до 197,9 тис. осіб.

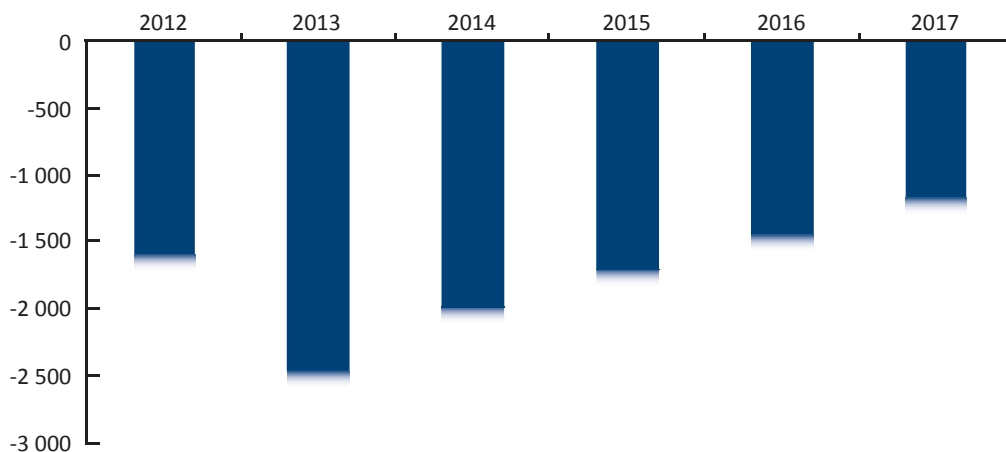
ДІАГРАМА 18. ЗАГАЛЬНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ ШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КРИВОМУ РОЗІ, 2002–2017 РОКИ, ОСІБ

Джерела: Проект РЕОП; Головне управління статистики у Дніпропетровській області.

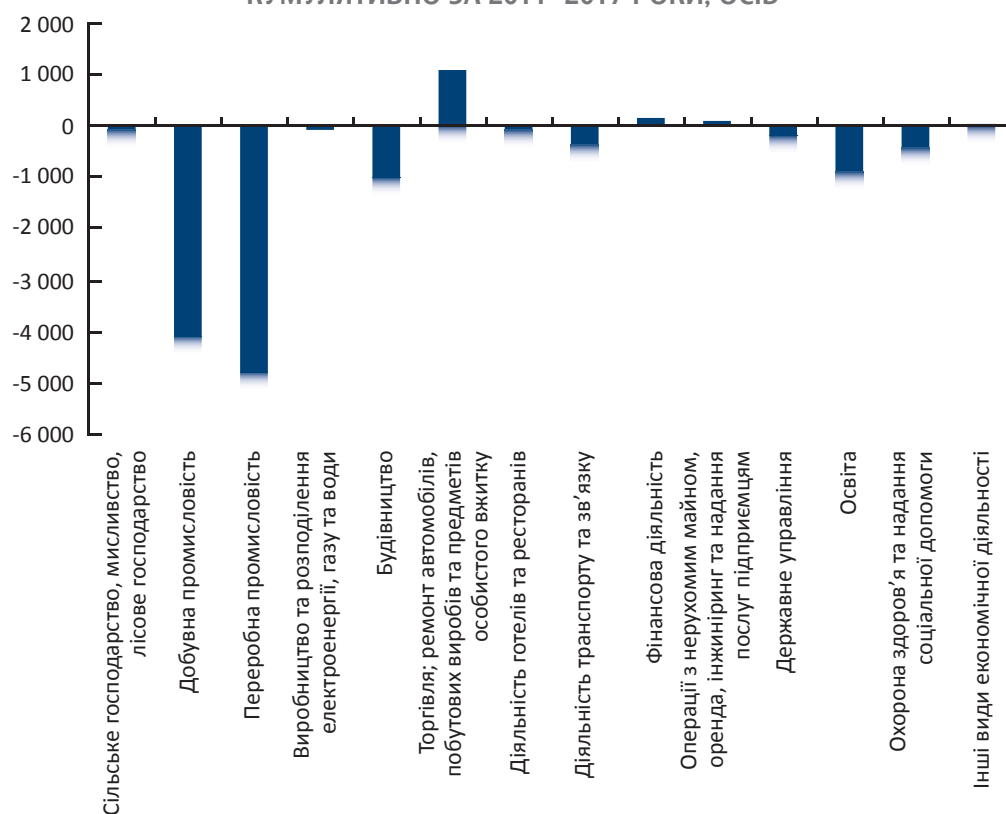
Прогнозується, що від 2011 до 2017 рр. чисельність робочих місць у місті зменшиться майже на 10,4 тис. Це зменшення відносно рівномірно розподілятиметься впродовж прогнозного періоду (див. Діаграму 19). Найбільше робочих місць зменшиться в 2013 р. внаслідок тривалого впливу рецесії в 2012 р., а після цього зменшення кількості робочих місць буде незначним.

ДІАГРАМА 19. ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ШТАТНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КРИВОМУ РОЗІ, 2012–2017 РОКИ, ОСІБ

Джерело: Проект РЕОП.

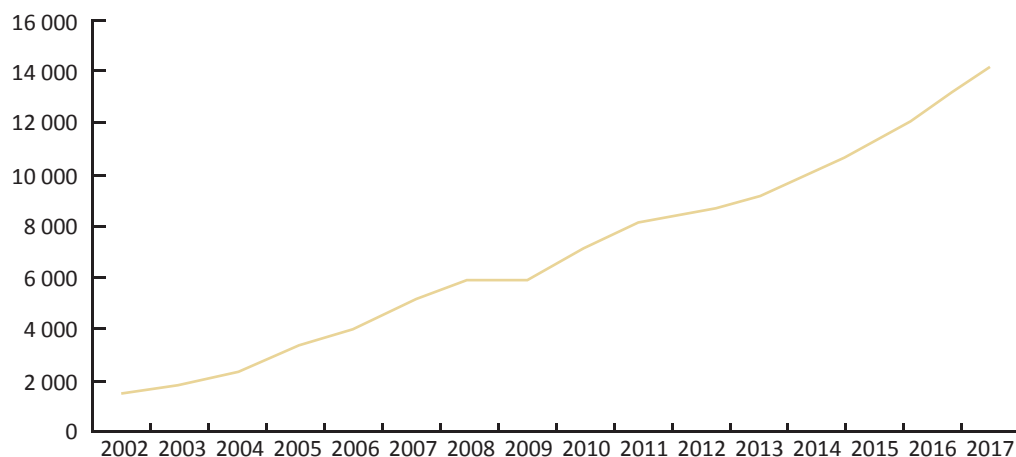
Показники збільшення та зменшення чисельності робочих місць різнитимуться залежно від секторів (див. Діаграму 20). Єдиний сектор, в якому прогнозується суттєве зростання зайнятості від 2011 до 2017 р., — це торгівля. Однак очікується, що від 2011 до 2017 рр. переважна більшість робочих місць зменшуватиметься в переробній та добувній промисловості.

ДІАГРАМА 20. ДИНАМІКА ЗАЙНЯТОСТІ В КРИВОМУ РОЗІ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, КУМУЛЯТИВНО ЗА 2011–2017 РОКИ, ОСІБ

Джерело: Проект РЕОП.

Сукупний фонд оплати праці

На Діаграмі 21 подано дані щодо історичних та прогнозованих обсягів сукупного фонду оплати праці в Кривому Розі від 2002 до 2017 рр.

ДІАГРАМА 21. СУКУПНИЙ ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ В КРИВОМУ РОЗІ, 2002–2017 РОКИ, МЛН ГРН ЗА ПОТОЧНИМИ ЦІНАМИ

Джерела: Проект РЕОП; Головне управління статистики у Дніпропетровській області.

Упродовж історичного періоду сукупний фонд оплати праці переважно зростає, і прогнозується, що збільшуватиметься й упродовж прогнозного періоду. Винятком був 2009 р. (рік рецесії), коли сукупний фонд

оплати праці в місті трохи зменшився. Упродовж усього історичного періоду від 2003 до 2011 рр. сукупний фонд оплати праці в Кривому Розі в середньому збільшувався на 20,3% щороку. Очікується, що від 2012 до 2017 рр. сукупний фонд оплати праці в місті зростатиме повільнішими темпами — в середньому на 11,7% щороку, що відображає повільніші темпи прогнозованої інфляції та зменшення рівня зайнятості. Прогнозується, що сукупний фонд оплати праці в Кривому Розі збільшуватиметься, незважаючи на зменшення зайнятості, оскільки передбачається, що рівень заробітних плат зростатиме швидше за інфляцію внаслідок збільшення продуктивності упродовж тривалого періоду.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДТРИМКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРИВОГО РОГУ

З огляду на результати економічного прогнозу до 2017 р. та аналіз проблем розвитку економіки Кривого Рогу, особливу увагу слід звернути на такі напрями:

- підтримка бізнесу;
- комунальні підприємства і послуги населенню;
- система освіти та ринок праці;
- охорона довкілля.

ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ

Характер розвитку міста Кривий Ріг на сьогодні і в майбутньому детермінований двома традиційними сферами промисловості — видобутком руди і виробництвом металу. Саме вони формують значну інерційність розвитку його економіки. З одного боку, наявність у місті дуже великих підприємств створює для нього певні переваги, зокрема, як от можливість утримання установ соціальної та культурної сфери, масштабність зайнятості та відносно високий рівень доходів осіб, що працюють, а також належне функціонування транспортної інфраструктури. З іншого боку, такий моноструктурний розвиток завжди перебуває під впливом суттєвих ризиків, адже діяльність промислових підприємств Кривого Рогу набагато більше пов'язана зі світовим ринком, ніж із національним, і на нього впливають як коливання економічної кон'юнктури, так і політичні зміни. Незважаючи на це, нинішня структура економіки міста має певний запас міцності, оскільки істотний спад внаслідок світової економічної кризи у 2008–2009 рр. не спричинив великих потрясінь соціального характеру, як от масове безробіття чи не виплата заробітної плати.

За умови подальшого зменшення кількості зайнятих на підприємствах металургійної промисловості, брак нових робочих місць в інших секторах може спричинити зростання безробіття та відтік осіб працездатного віку, насамперед молоді. Тому важливою є підтримка бізнесу, завдяки чому підвищиться конкурентоспроможність продукції підприємств міста на зовнішніх ринках, розшириться географія експорту, а також збільшиться частка галузей, які залежать від внутрішнього попиту, а саме міста та регіону, і це запобігатиме зростанню безробіття.

Рекомендації:

- сприяти розвитку кластера виробництва будівельних матеріалів. Розвиток цього кластера створюватиме більший попит на продукцію гірничо-металургійного комплексу міста (сировини та матеріалів). Крім того, виконання міських та обласних програм з енергозбереження та модернізації об'єктів житлово-комунальної інфраструктури створюватиме попит на будівельні матеріали;
- переглянути доцільність заходів з відновлення діяльності підприємств легкої промисловості, адже вони можуть виявитися неуспішними або впливатимуть несуттєво на розвиток економіки міста. Вартість робочої сили у Кривому Розі відносно висока, порівняно з країнами-конкурентами, які є головними експортерами продукції легкої промисловості (Бангладеш, Китай), а також із західними областями України;
- переглянути доцільність підтримки розвитку тепличних господарств на території міста, адже це може не

призвести до створення очікуваних робочих місць для мешканців міста. Створені у тепличних господарствах робочі вакансії переважно розраховані на низькокваліфікованих працівників. Таким чином, мешканці міста на них, імовірно, не претендуватимуть. Вагомішого результату для економіки міста можна досягти, якщо сприяти створенню інфраструктури для зберігання, сертифікації та реалізації сільськогосподарської продукції у місті (фермерських ринків), основний обсяг якої все одно буде вирощуватися у сільській місцевості. Таке рішення дасть можливість сповільнити споживчу інфляцію в місті, а також розширити асортимент та якість харчової продукції, яку споживатимуть мешканці Кривого Рогу;

- врахувати у соціальних програмах ефект зростання структурного безробіття під час створення аутсорсингових компаній, що обслуговують підприємства гірничо-металургійного комплексу, а це передбачено стратегією розвитку міста. Однією з причин здійснення підприємствами ГМК різних видів непрофільної діяльності (послуг) є регуляторні перешкоди щодо зменшення кількості працівників (угоди з профспілками, неформальні домовленості з місцевою владою). Аутсорсинг таких послуг може призвести до збільшення безробіття в місті, оскільки компанії, що надають спеціалізовані послуги, як правило, характеризуються вищим рівнем продуктивності, ніж непрофільні підрозділи підприємств ГМК;
- розширити систему заходів із впровадження інноваційних проектів із метою модернізації економіки міста та визначити критерії застосування наукової експертизи проектів. Систему впровадження інновацій варто розбудовувати на базі або провідного наукового інституту міста, або за підтримки найбільших промислових підприємств міста, навіть якщо йдеться про віртуальні мережі (наукові парки), як це передбачено у стратегії розвитку міста. Найбільшою проблемою розбудови інноваційної системи є не брак кадрів чи інститутів, спроможних на проведення наукової експертизи, а брак фінансування такої експертизи та ймовірність того, що не будуть враховані висновки (експертизи) під час ухвалення рішень щодо фінансування інноваційних чи інших проектів із бюджету міста. Водночас вимога проведення та обов'язкового врахування наукової експертизи може суттєво підвищити вартість та ускладнити впровадження вищих ідей та інвестиційних проектів у місті;
- якісно покращити ситуацію з розвитком малого бізнесу. Згідно з прогнозом, зазначеним у програмі соціально-економічного розвитку міста на 2014 р., кількість працівників, зайнятих у малому підприємстві, до 2016 р. залишиться майже незмінною. З цією метою необхідно визначити можливість спрощення дозвільних процедур, зменшити вартість комунальних послуг та розмір плати за землю чи оренду приміщень комунальної власності, прискорити організаційні заходи з проведення грошової оцінки земель міста, запровадити заохочення для середніх та малих підприємств за умови створення додаткових робочих місць;
- активізувати роботу з комерційними банками, небанківськими установами з метою покращення умов кредитування, розвитку нових кредитних продуктів для суб'єктів господарювання;
- вжити заходів з удосконалення на місцевому рівні регуляторних актів щодо правил благоустрою території населеного пункту, приймання стічних вод до системи централізованого водовідведення;
- співпрацювати з навчальними закладами з метою підготовки кваліфікованих кадрів на замовлення суб'єктів господарювання малого й середнього підприємництва;
- сприяти розширенню ринків збуту продукції, яку виробляють місцеві товаровиробники, спрощенню ринкових відносин з країнами Європейського Союзу, процедури отримання сертифікатів EUR-1 на продукцію, що реалізується;
- залучати суб'єктів господарювання, громадські об'єднання, спілки підприємців, фінансові інституції, науково-дослідні, консалтингові установи, міську координаційну раду підприємців, галузеві ради підприємців, молодіжні та інші організації до участі у розробленні Програм сприяння розвитку малого й середнього підприємництва в місті;
- забезпечити сприяння подальшому розвитку інституцій інфраструктури підтримки підприємництва, зокрема проекту «Віртуальний бізнес-інкубатор» на порталі «Криворізький ресурсний центр», враховуючи пропозиції суб'єктів господарювання.

КОМУНАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА І ПОСЛУГИ НАСЕЛЕННЮ

Демографічні тенденції в місті призведуть до зменшення навантаження на навчальні заклади, а також спровокують зміни у структурі попиту на базові муніципальні послуги, передусім, транспортні, житлово-комунальні. Отже, міська інфраструктура потребуватиме оптимізації і підвищення якості управління. Специфіка розвитку міста обумовлюється і його великою протяжністю, що визначає додаткові витрати місцевого бюджету на

організацію та утримання комунікацій та інфраструктури, які забезпечують життєдіяльність міста. З іншого боку, така територіальна особливість міста ускладнює забезпечення рівного доступу громадян до ринкових, а також публічних, у тому числі адміністративних послуг.

Рекомендації:

- розробити програму приватизації підприємств та інших активів, що перебувають у комунальній власності міста. Визначити механізми залучення приватних інвестицій у державні/комунальні підприємства, які не підлягають приватизації з тих чи інших причин, та розпочати процес комерціалізації їх діяльності;
- сформулювати вимоги та критерії роботи керівників комунальних підприємств та провести конкурси для залучення нових кадрів, що відповідатимуть визначеним критеріям;
- забезпечити ефективне використання інфраструктурних об'єктів у сфері охорони здоров'я та освіти, врахувати можливість їх укрупнення чи перепрофілювання, провести опитування та громадські обговорення в районах міста, підтримувати постійний діалог з представниками зацікавлених сторін;
- сприяти створенню організацій співвласників багатоквартирних будинків, що може стати дієвим засобом для того, щоб були виділені, зібрані і акумульовані кошти на фінансування модернізаційних заходів у сфері житлово-комунального господарства. Організації співвласників багатоквартирних будинків зможуть виступати замовниками робіт, залучати кредитні ресурси. Влада міста може розробити схеми співфінансування (наприклад, встановлення лічильників енергоресурсів чи заміну застарілих котлів на сучасні) за участі споживачів і комунальних підприємств та часткового фінансування з бюджету міста;
- сприяти поширенню страхової медицини на підприємствах міста (зокрема в межах програм соціальної відповідальності бізнесу) та надання комерційних послуг мешканцям та підприємствам комунальними закладами охорони здоров'я міста;
- забезпечити технічну та фінансову підтримку процесу переходу на електронне врядування в органах влади та на підприємствах комунальної та державної власності у місті, що сприятиме підвищенню ефективності надання державних послуг та зростанню внутрішнього попиту на IT-послуги, що визначені одним із пріоритетних напрямків диверсифікації економіки міста за результатами кластерного аналізу. Важливим для міста є перехід на надання так званих е-послуг у банківській, освітній, частково — медичній та інших сферах, обслуговуванні жителів міста, зважаючи на велику протяжність міста та труднощі з доступом до певних об'єктів інфраструктури. Це передбачає використання послуг високошвидкісного Інтернету як домогосподарствами, так і бізнесами, що надають послуги через мережу Інтернет.

СИСТЕМА ОСВІТИ ТА РИНОК ПРАЦІ

Функціонування мережі освітніх закладів залежить від змін демографічної ситуації, а зміст освітніх програм — від зміни попиту на ринку праці. Пріоритетом розвитку системи освіти Кривого Рогу повинна стати модернізація навчальних програм із урахуванням світового досвіду. Оскільки в подальшому чисельність зайнятих на підприємствах, пов'язаних з металургією, буде неминуче зменшуватися через необхідність оптимізації витрат, підвищення продуктивності праці та модернізації, існує ризик зростання безробіття через брак робочих місць в інших секторах та відтоку осіб працездатного віку, насамперед молоді. Крім того, інша важлива тенденція на ринку праці — старіння робочої сили — потребуватиме уваги з боку органів місцевого самоврядування і роботодавців.

Рекомендації:

- спільно з Міністерством освіти і науки України та ВНЗ, розташованими в місті, переорієнтувати програми з підготовки фахівців за тими спеціальностями, які будуть затребувані на регіональному ринку праці відповідно до прогнозованих структурних змін в економіці міста та області, а також результатів кластерного аналізу;
- забезпечити регулярний діалог між навчальними закладами та бізнесом міста щодо розроблення та впровадження короткострокових навчальних модулів у співпраці з підприємствами та галуzeвими асоціаціями для забезпечення більш практичного спрямування освіти на потреби ринку праці;
- модернізувати систему ВНЗ міста через розширення міжнародних зв'язків і заохочення викладання предметів іноземними мовами (передусім англійською), налагодження партнерських відносин із провідними європейськими та іншими ВНЗ, заохочення участі іноземних викладачів та студентів в навчальному процесі, стимулювання розвитку он-лайн освіти на базі провідних ВНЗ міста та області;
- запровадити діалог з власниками підприємств металургійно-гірничого комплексу щодо їх участі у створенні

робочих місць для тих працівників, що вивільняються, а також співпраці з навчальними закладами міста з метою підготовки висококваліфікованих фахівців робітничих спеціальностей, зокрема в межах програм та ініціатив соціальної відповідальності бізнесу;

- створити умови для зайнятості жінок на комерційних підприємствах міста, оскільки більшість робочих місць, які вони мають змогу отримати, є лише в бюджетних установах та закладах. Особливу увагу доцільно звернути на сферу нефінансових послуг, обсяг надання яких в місті менший у 4,3 раза, ніж у Дніпропетровську;
- започаткувати програми інтеграції осіб літнього віку до ринку праці, враховуючи тенденцію старіння населення міста.

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

Висока концентрація підприємств гірничо-металургійного комплексу зумовлює високий рівень забруднення навколишнього середовища відходами виробництва, які накопичуються упродовж тривалого часу і левова частка яких повинна бути додатково перероблена та утилізована. Забруднення повітря в місті за багатьма показниками перевищує встановлені нормативи. Внаслідок підземного видобування залізної руди шахтами Криворізького басейну щорічно відкачується 10–12 млн м³ шахтних вод, які скидаються у водойми без очищення. У Кривому Розі необхідно раціоналізувати споживання ресурсів на одиницю виробленої продукції та збільшити відсоток перероблення промислових та твердих побутових відходів. Реалістичність проектів у сфері захисту довкілля та раціонального використання ресурсів здатні забезпечити відносно невеликі терміни повернення інвестицій та незалежність від бюджетного фінансування.

Рекомендації:

- сприяти раціональному використанню водних та енергетичних ресурсів у житлово-комунальному господарстві через:
 - надання технічної та консультаційної допомоги органам місцевого самоврядування щодо обліку води і тепла; тарифоутворення; технологій покращення якості питної води; підвищення енергоефективності;
 - фінансування встановлення засобів обліку води і тепла для малозабезпечених домогосподарств;
- покращити можливості перероблення та утилізації промислових та твердих побутових відходів через:
 - інвентаризацію всіх сховищ небезпечних відходів та підприємств міста, що забруднюють навколишнє середовище;
 - запуск регулярної інформаційної кампанії у школах та дитячих садках на тему поводження з побутовими відходами та раціонального використання природних ресурсів;
 - розвиток міжнародної співпраці і вивчення досвіду у сфері утилізації промислових відходів на території міста.

Проект «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП, www.ebed.org.ua) розрахований на п'ять років (2010–2015 рр.) та впроваджується Конференційною радою Канади (www.conferenceboard.ca) за фінансової підтримки Уряду Канади.

Метою Проекту РЕОП є сприяння стійкому розвитку областей і міст України шляхом розбудови спроможності місцевої влади до планування соціально-економічного розвитку територій із використанням інструментів кількісного аналізу та прогнозування.

Пілотними територіями Проекту РЕОП є Дніпропетровська та Львівська області, а також шість міст України (Львів, Червоноград, Дрогобич, Нікополь, Кривий Ріг та Дніпропетровськ).

Комплексний аналіз соціально-економічного розвитку, на основі результатів демографічного, економічного та бюджетного прогнозування, кластерного аналізу економіки та бенчмаркінгу (порівняльного аналізу), що виконується в межах Проекту РЕОП, дає можливість визначати обґрунтовані пріоритети та складати реалістичні плани економічного розвитку вищезазначених міст та областей України, що, зрештою, сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності.

У межах Проекту РЕОП представники органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної виконавчої влади вивчають кращий досвід Канади щодо місцевого та регіонального розвитку. Завдяки напрацюванням Проекту місцева влада може обґрунтовано відстоювати інтереси територіальних громад перед Урядом України та підвищувати ефективність їхньої роботи із залучення інвестицій, кредитів та ресурсів міжнародної технічної допомоги для забезпечення сталого розвитку областей та міст України.

Проект РЕОП впроваджується за фінансової підтримки Уряду Канади.

Canada

Government
of Canada

Gouvernement
du Canada

